

Nekane Erauskin (EHAK):
"Guk ez dugu hauteskunde kanpaina parte hartzerik izango"

Makro azpiegiturak:
Mendiari jandako lurra ez da alfonbra azpian kabitzen

Emakume kurduak:
Hiru kontakizun Iraketik

Pello Otxoteko:
Poeta estetika bila

ARGIA

2008ko uztailaren 13a | LXXI. urtea | 2.145 zenbakia | 3,70 euro

www.argia.com Euskal Herriko astekaria

Daniel Calparsoro

"Kritikak kritika, film interesgarrien
%80a AEBetatik dator"

ONGIETORRI ARGIAra

ARGIA n ateak zabalik
dauzkagu zuretzat.
Aldizkaria nola egiten dugun
ikusi nahi baduzu bidaliezaguzu
mezu bat gunea@argia.com
helbidera eta zurekin
harremanetan jarriko gara.

ARGIA

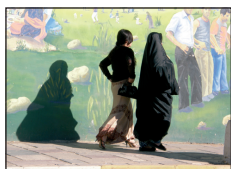
- 4 Deabruaren abokatua: Eneko Atxa.**
Sustrai Colina.

Gaiak

- 15 Irakeko Kurdistango emakumeak. Bizitza amets.**
Karlos Zurutuza.

Iritziak

- 19 Asisko Urmeneta.**
Gora Pro Nobis.
- 20 Juanjo Olasagarre. Ttakun (h)errenka.** Turistak.
- 21 Pako Sudupe.** Abertzaleak eta euskara (J.M. Odriozola).
- 22 Jexux Mari Ariznabarreta Zubero.**
Elikagaien krisia: Gosearen negoziua.
- Joxemari Ostolaza.** Inoizko handiena.
- 24 Bertso berriak: Hegaldia.**
Onintza Enbeita.

Emakume kurduak.

Pello Otxoteko.

Erdiko kaiera

- 28 Denbora-pasak.** Ana Zambrano eta Kike Amonarriz.
- 29 Argitalpenak.** Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
- 32 Ezpalak.** Gorka Bereziartua.
- 33 Abarrak.** Mikel Asurmendi.
- 34 Ihesi. Beunde, baso eta larre.** Urko Apaolaza.
- 36 Makina bat kontu.** Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua eta Jakoba Errekondo.
- 38 Denboraren makina.** Nagore Irazustabarrena.

Termometroa

- 39 Nekane Erauskin: "EAJ egiten duenarengatik baloratzen dugu, ez dioenarengatik".**
Mikel Asurmendi.
- 42 MCC: Energia eta osasuna, inbertsio lerro berriak.**
Daniel Udalaiz.
- 46 Bero-beroan.** Juan Mari Arregi, Onintza Irureta eta Xabier Letona.
- 48 Net Hurbil. Antropologo bazara Osaba Samen gerrak behar zaitu.** Pello Zubiria.

Nekane Erauskin.

5 | Hondakindegia | Urko Apaolaza

Azpiegitura erraldoietako obretatik sobratzen den lur kopurua handitu egingo da datozen urteetan. Erakunde publikoek krisiari aurre egiteko obra zibilean inbertituko dute eta proiektu handiek tunel ugari aurreikusten dituzte. Non sartuko ditugu milioika metro kubo okupatzen dituzten hondakinak? Bista-koa da ibarrak eta soroak estali beharko direla horretarako.

25 | Pello Otxoteko, poesiaz berbetan

Mikel Asurmendi

44 | Ahozkotasuna

Josune Zabala

50 | Azkena

Kike Diez de Ultzurrun

10 | Daniel Calparsoro | Mikel Garcia

Salto al vacío filmarekin lortutako ospearen ostean, oso ibilbide pertsonala egin du zinema zuzendari honek. Orain, proiektu bana du Espainian eta Hollywooden; horietaz aritu gara, zinemaren lengoaiak, familiaz, Coca-Colaz, musikaz, gidoiez...

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estibx Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Unai Brea, Mikel Garcia, Onintza Irureta. Dokumentazioa: Garbine Ubeda. Argazkilaria: Dani Blanco. Produktzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Lander Arbelaitz, Eli Pombo, Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz, Olatz Korta. Idazkaritza Teknikoa: Aloña Soraluze. Sustapena: Esti Parada. Publizitatea: Idoia Arregi, Maite Arrieta, Ixabel Bereziartua. Administrazioa: Marijo Aiertza, Maider Lizarazu, Mari Karmen Loarte. Bezeroen harrera: Nagore Lozano.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Fax: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Fax: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTAELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 135 euro. Ipar Euskal Herria: 165 euro. Espainia: 135 euro. Beste atzerriak: 170 euro. Airez: 268 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaiña Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Dani Blanco.

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak
diruz lagundua

GIPUZKOA
zurekin, aurrera >>

kutxa

• DEABRUAREN ABOKATUA •

“Egunero Champions League-ko finala jokatzen dugula dirudi”

Eneko Atxa | Azurmendi jatetxea

Pasioaren suan egosten ditu hausnarketak. Horregatik jaso zuen, akaso, jatetxea zabaldu eta bi urtera, lehenbiziko Michelin izarra. Bon appétit!

SUSTRAI COLINA
Argazkia: Iñigo Azkona

Zabor gehiegi ekoizten dugu, tele-zaborra ikusten, eta jan ere...

Ur falta ala ekologia bezala, hori ere denon arazoa da. Arazo larria. Ez dago egunero jate-txeetan bazkaldu beharrik, etxean ere jan daiteke sano eta azkar.

Sano eta azkar, nire patrika argalduko litzateke, egunero zuenean bazkalduta.

Gure helburua jendeari plazera ematea da. Joaterakoan ez dezatela prezioan pentsatu, hartu duten gozatuan baizik.

Lasai, jendeak chef-a salara ateratzen ikusten duenean dena ahanzten du!

Jendearengatik baino gehiago nigatik egiten dut. Jendearen erreakzioa lehen eskutik jasotzea gustatzen zait. Oso neurgailu ona da.

Zein da kartan sartzeaz zauden plateren balizko arrakastaren neurgailua?

Gure aita oso klasikoa da, eta gure ama irekieragoa, berrizalea. Biei gustatzen zaizkien platerak salan arrakastatsuak izaten dira normalean.

Nik uste nuen arrakasta Michelin izarrean zetzala!

Lan talde osoaren satisfazioa da, eguneroko lanaren ordaina, baina ezin gara itsutu. Izarrak irabazi, mantendu ala galduta, guk bide ontzat daukagun hori jorratzen segi behar dugu.

Ez esan kritikoa noiz etorriko zain bizi ez zarenik.

Eguneroko lana ahal bezain perfektu egitea da onena. Kritikoa izan ala ez, datorrenak ezagutu dezala gure sukaldea den bezalakoa. Nahiago dut ezjakintasun horretan bizi.

Ezjakina ez, enpresaburua behar du hainbeste laguneko taldea kudeatuko duenak!

Familia bat gestionatzen den moduan gestionatzen dut sukaldea. Guztiaren gainetik, pertsonak dira garrantzitsuenak. Beraiek eramango zaituzte arrakastara ala porrotera.

Arrakasta gora eta arrakasta behera, zer arraio da arrakasta?

Norbaitek begiak itxi, ateratzen diotena jan, eta “plater hau Azurmendikoa da” esatea. Hori da errekonozimendurik handiena.

Horretarako jokatzen duzu etengabe zure izena?

Horretarako, nire pasioa delako, eta bezeroa gustura uzteko. Azkenerako ohitzen zaren arren, sekulako tentsioa sortzen da. Egunero *Champions League*-ko finala jokatzen ari garela dirudi!

Finalak irabazteko dira, baina galdu ere egin daitezke...

Egun batez ezer ikasi gabe joaten banaiz etxera, egun hori porrota da. Egun, pertsona, eta egoera guztietatik ikasi beharra dago. Horri esker sortzen ditugu plater berriak eguneroko bizitzan oinarrituta. ■

• ASTERO GAIA •

Hondakindegia

Zer egin lur festa honekin?

Instituzioek esan dute ekonomiaren geldialdiari obra publiko gehiagorekin erantzungo diotela. Baina azpiegitura lan handiek milioika tona lur mugitzen dituzte urtero eta hondeatzaile elkarteak hasi dira larritzen, ez dago nahikoa toki materiala uzteko. Soluzio inteligenterik hartzen ez bada, ingurumena galtzaile atera liteke.

URKO APAOLAZA
Argazkiak: Dani Blanco

ERAIKUNTZA OBRA HANDIEK bi arazo dituzte: porlana egiteko harria nondik atera eta porlan horrentzako lekua egin beharra. Ondorioz, milioika tona lur mugitu behar izaten da alde batetik bestera, gure ingurua baskula erraldoi bihurtuz; kendu eta jarri, jarri eta kendu, ezinezkoa den orekaren bila. Joan den urteko urrian Azpeititik Zestoako Lasao auzora doan errepide batean sekulako luizia gertatu zen hondakindegia bat behera erori zenean. Zorionez, ezbeharrak ez zuen ondorio larriarik ekarri, baina lur mendi horren tamaina ikusgarria zen. Zer egiten zuen lur horrek guztiak errepidearen ondoan? Eraikuntza enpresa batena zen, Gipuzkoa osoan egiten ari zen obretatik sobratutako lurra biltzen aritu zen bertan. Azpeitiko Udalak espedienteak ireki zion lizentzia kontuengatik eta luizia garbitzeko ere agindu zion enpresari. Honek arazo ugari izan zuen lurrarentzat beste kokaleku bat aurkitzeko eta “momentuz” Oriora eramanean zuen materiala.

“Momentuz” hitzak material garbi edo inertearen auzi korapilatsua bistarazten du. Arazo bat konpondu nahian –superbideak sortzeko leku faltarena– beste bat sortzen zaigu, soberakinak uzteko tokirik ez egotea, alegia.

Lur inerte, hondakindegia eta “beteketak”

Azpiegitura handietatik sobratzen den hondakina inerte izan ohi da; ez da toxikoa eta ez du aldaketa fisiko edo kimikorik jasaten. EAEen bi modutan zabaldu daitezke material inerteak osaturiko hondakindegia eta horietako bat da norbaitek zabaltzeko eskaera egin eta administrazioak baimena ematen dionean. “Baimena ematerakoan, ordea, hainbat irizpide hartzen dira kontuan, beti ere, uraren eta biodibertsitatearen inguruko araudia aintzat harturik” dio Begoña Iriarte Eusko Jaurlaritzako Ingurumenerako Kalitatearen zuzendariak. Hondakindegia horietan obra ezberdinetatik sobratutako materiala bota dezakete eragile pribatuak. Jakina, hondakindegia kontrol zehatzak pasa behar ditu. Zabortegi ingeniaritzan aritzen den Terra Nova enpresak horrelako kasuak aztertu izan ditu –Bizkaiko Garbiteria bezalako erakundeentzat egiten du lan–. Bertako arduradun Alfonso Garcia de Cortazarrek azaldu duenez bi premisa bete behar dituzte: egonkortasuna eta iragazgaitasuna. Hain zuzen, hori ziurtatzeko lamina teknika berezia erabiltzen du Terra Nova.

Bada, baina, hondakindegia zabaltzeko beste modu bat, obra handiek –normalean garraio azpiegiturak– sortutako milioika tona lurri “irtenbidea” ematen diena. Eusko Jaurlaritzaren araudiak obra handietatik sobratzen den lurra biltzeko lekuei “beteketa” deitzen die.

5.000m³ lur baino gehiagorekin leku batean aldaketa morfologiko handia eragiten duenean jasotzen du kategoria hori hondakindegia. Tomas Morales EHUKo Geodinamika irakaslearen hitzetan, horrelako beteketa batek ez du babes berezirik izaten eta oinarrian iragazgaitasun neurriak ez zaio jartzen; horregatik, ezin da eraikinetako edo industriako hondakin bota, soilik lur eta harri garbia.

Bistan da hondakindegia eta eskoilera asko erregulatuta eta kontrolatuta daudela. Eta zer pasatzen da zainketa hori dutenekin? Eusko Jaurlaritzak badu ikuskaritza zerbitzu bat kontrolatu gabeko eskoilerak atzeman, jarduera eten arazi eta isunak jartzeko, baina askotan ez da erraza izaten horrelakorik egitea: “Egia da askotan urri gertatzen direla gure baliabideak eta ez gara nahi gure lekuetara iristen” dio Iriarte zuzendariak. Izan ere, jakina da erregulatuta gabeko eskoilera eta hondakindegia ugari dagoela bide bazter eta hiri inguruetan. Nafarroan, esaterako, 900 eskoilera ilegal baino gehiago zenbatu zituzten 2004an. Horrek guztiak zerikusia du hondakinak botatzeko leku faltarekin, hondakindegia urrunegi daudelako edo tasak ordaindu behar direlako.

Hondeatzaileen sektorea larrituta

Duela hilabete batzuk Bizkaiko Hondeatzaileen Elkartek abisua jaurti zuen sektorearen egoera kritikoaz. *Excave* bere aldizkari korporatiboko editoriala adierazgarria zen: “Arazo larria dago eskoilera edo hondakindegia faltarekin. Gaur egun gutxi daude eta daudenetako batzuk ixteko zorian gainera. Hondakina botatzeko punturaino dagoen distantzia oso handia da. Pentsatzen dugu beharrezkoak liratekeela hondakinak botatzeko 15 puntu gehiago, Bizkaia osoan sakabaturik”. Hain zuzen, elkarte berri bat sortu dute, Escombreras Vizcainas S.L. Erakunde berriaren helburua da sektore horretan aritzen diren enpresak hondakindegiz hornitzea eta administrazioarekin harremanak sendotzea arazoari konponbidea emateko.

Baina arazoa ez da konpontzeko erraza. Izan ere, etorkizuneko gero eta lur soberakin gehiago egongo dela aurreikusten da, batez ere instituzioetatik ekonomiaren geldialdiari obra publikoarekin erantzungo diotela esan dutelako. Lakuak hitzarmena sinatu berri du diputazioekin inbertsioak aurreratzeko. Modu horretan, erakunde publikoetan gordeta zegoen dirua hainbat proiektutan gastatuko dute –eraikuntzan batez ere– eta zorretara jotzea ere ez dute baztertu arduradun politikoek. Guztira 12.805 milioi euro bideratuko dituzte 2012. urterarte, horietatik 1.100 lehenagotik aurreztuta zeuden. Aldiz, Nafarroako Foru Gobernuak iragarri duenez joera izango da krisia datorrenera-

Lur soberakinaren arazoa larrituta
egin daiteke eta administrazioak ez
du ukatu: “Ez dago beharra bat-
batean aseko duen soluziobiderik”

ko aurrezte; momentuz aurrekontuen 150 milioi euro izoztu egin ditu Sanzen exekutiboak. Dena dela, eraikuntzako patronalak administrazioari eskatu dio autobia zaharren konponketari ekiteko eta asko dira Nafarroan obra zibila “aktibatzeko” eskatu duten ahotsak.

Horrekin guztiarekin garbi dago obra publikoa izango dela ekonomiaren motore, eta dezerleratzeak etxebizitzaren eraikuntza pribatuari eragin dion arren, azpiegitura erraldoiek lur mugimendu handia sortuko dute datozen urteetan. Gero eta gehiago egiten dira garraiobideak lur azpitik –begi-inpaktua gutxitzen delako eta geoteknikan hobetu delako–, Abiadura Handiko Trenbidearen ehuneko handi bat tunelak izango omen dira (104 km) eta euskal “Y”aren proiektuak aurreikusten du 16 milioi m³ lur soberan izango dela. Zer egin, orduan, lur horrekin?

Alternatiba bila

Agerikoa da hondakinen hierarkian azpiegitura egitasmoek ahalik eta lur soberakin gutxien sortzeak duela lehentasuna; baina hortik aurrera alternatiba egokia bilatu behar zaio lurrari. Makroproiektuek instituzioen babesa dute eta derrigorrean aterabidea eman behar diote arazoiari: “Obra publiko batzuetan Diputazioak har-

Lehenengo orrian Donostiako bigarren gerrikoaren obrak; goian, hondakindegia Hernanin.

Hondeatzaileen sektoreak ekonomiaren krisia eta eraikuntzaren geldialdia nabaritu du Espainian, baina obra zibilaren eskaintzak on egingo dio. Bere jardunaren %19 azpiegitura publikoak dira, eta Bartzelonako merkataritza ganberaren arabera, hamar puntu igo daiteke administrazioek agindutakoa inbertitzen badute.

tzen du ardura hori –hondakinak botatzeko lekua bilatzea–. Adibidez, Supersurren kasuan administrazio publikoak kudeatu du gaia eta arazoa bizkor konpondu nahi izan du” dio Terra Novako Garcia de Cortazarrek. Aldiz, obra txikiagoetako hondakinez desegiteko arazo gehiago dago, kasu horietan ez dago adostasunik eta hondeatzaile bakoitzak atera behar ditu babarrunak eltzetik. Beraz, Bizkaiko hondeatzaileek salatu duten moduan, lur soberakinen arazoa areagotu egin daiteke epe laburrean, eta administrazioak ez du horrelakorik ukatu gainera: “Beharra handiegia da eta ez dago bat-batean aseko duen soluziobiderik” onartu du Iriartek.

Harrobi zaharren errestituzioa da gehien aipatzen den aukera. Harrobien ustiaketak zulo izugarriak utzi ditu gure mendi magaletan. Esplotazioek mendia soildu dute, kutsatu eta desitxuratu; orain, horietako batzuk berreskuratzekeko prozesuan daude –Eusko Jaurlaritzak 28 eskaera jaso ditu–. Zestoan, adibidez, Osinbeltz harrobi erraldoiaren zuloa A-8ko obrekin betetzeko proposamena egin dute. Asmo berdina dago Arrasaten, San Josepe harrobian 1,2 milioi m³ lurrentzako tokia baitago. Harrobietan materiala uzteagatik tarifa bat kobratu eta ingurua berreskuratzekeko kapitala lortu liteke promotio-

Undiano: bi mila Sadar hondakindegia batean

Erreniegako Undiano herrixkan –Cendea de Zizur udalerrian–, 29 milioi m³-ko hondakindegia egin nahi du Nafarroako REAM (Recuperación Ambiental) enpresak. Horrek esan nahi du leku horretan bi mila Sadar futbol zelaien hondakinak sartuko lirakeela – estadioa eraiki zutenean 14.000 m³ hormigoi erabili zuten–.

Hondakindegia AHTaren eta Gendulaingo urbanizazio proiektuaren

hondakin inerteak jasoko lituzke, bertatik pasatzen den erreka estaliz eta babesturiko hainbat animalia-aren pasabidea oztopatuz. Undianotik 250 metrora besterik ez litzateke egongo eta egunean 300 kamioi pasako lirake ondoan dagoen Astrain herritik.

Herritarren protesta

Bizilagunak oso kezkatuta daude, lutzak egon daitezkeelako eta honda-

kindegia hauts handia zabal dezakeelako airean, besteak beste. Hondakindegia-aren kontrako ekimenak eta protestak ugari izan dira azkeneko urte eta erdian.

Undianoko kontzejua proiektuaren aurka azaldu da behin eta berriz, baita Cendea de Zizurreko Herrien Batzarra ere. Oposizio horren aurrean aukera gehiago aztertuko dituela azaldu du REAM enpresak.

reen esanetan. Baina aukera horrek baditu arrisku eta oztopo bana: arriskua da handikeria arkitonikoetan edo espekulazioan erortzea mendia berreskuratu beharrean, atzerrian gertatu izan den bezala –Ingalaterran, kasu–. Oztopoa, aldiz, gaitzagoa da: harrobiak obra zibilak egiten diren lekutik distantzia handira daude eta horrek kostuak handitu, bizilagunentzako enbarazuak sortu eta kutsadura areagotu lezake. Bestalde, ondo begiratu behar da harrobietara eramandako lurra garbia ote den, sistema hidrologikoan ez eragiteko: “Euskal Herriko harrobi gehienak kareharrizko mendiei loturik daude eta akuiferoak osatzen dituzte, iturburu eta hutsune naturalekin –dio Morales irakasleak–; horregatik, uraren kalitatea eta segurtasuna kontrolatu behar da”.

Interes bikoitza duten irtenbide gehiago ere bilatu da lur soberakinarentzat. Ezaguna da Deustuko kanalaren kasua, 25.000 metro koadroko kanala lurrez bete nahi du Bilboko Udalak –ondoren 900 etxebizitza egiteko– eta bizilagunen oposizioak eztabaida bizia sortu du hiri horretan. Baina datu garrantzitsu bat eztabaida horretatik aparte geratu da: Supersurraren obrek sortutako hondakin guztiak bertara botako dituztela, eta seguruena oraindik lekua geratuko dela hondakin gehiagorentzat. Hain zuzen, Escombreras Vizcaínas S.L.-k kanal horretan du jarrita begia.

64 eskoilera AHTarentzat EAEn

AHTaren tunel kilometro bakoitzetik 200.000 metro kubo lur aterako dira. Madrilgo Sustapen Ministerioak egindako txostenak dio euskal “Y” trazatua egiteko eskoilera edo hondakindegiek 518 hektarea okupatuko dituztela –ia trazatuak berak bezainbeste–. Guztira 64 hondakindegia izango dira, 3 eta 24 hektarea artekoak. Eusko Jaurlaritzak hondakindegia horiek “ingurune natural” gisa kontsi-

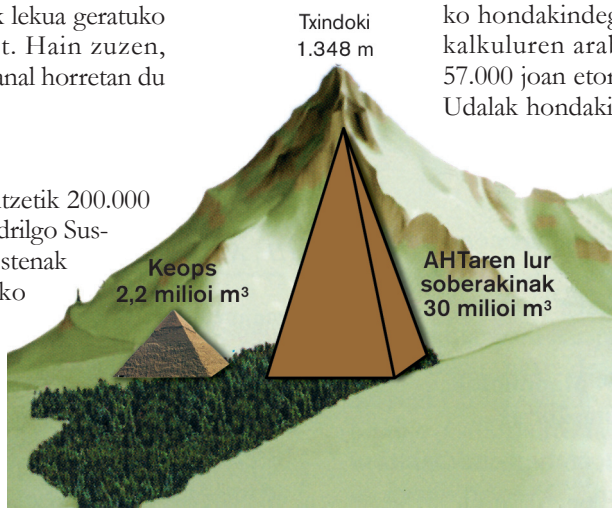
deratzen ditu, lur garbiz osatuak daudelako. Horrela, Lopez de Guereñu Garraio sailburua- ren hitzetan, eskoilerak nekazaritzarako berrera- biltzea aztertzen ari dira.

Baina zer puntura arte berreskuratu daiteke hondakindegia bat? Galiziako AVEaren kasua esanguratsua da. Santiago-Ourense ibilbiderako 425 milioi euro gastatuko dituzte ingurugiroari egindako kaltea gutxitzeko –aurrekontuaren laurdena– eta horretarako 41 lur “biltegi” eraiki dituela azaldu du Adif-ek –Estatuko trenbideen administratzailea– eufemismo handiz. Hain zuzen, zati horren erdian dagoen Lalín herri- kontseiluan AVEak alegazio mordoa jaso du hondakindegia nekazaritzarako lur emankorre- netan jarri dituztelako; eskoilerek, zenbait kasu- tan “30 metro baino gehiagoko altuera” dutela salatu du nekazaritza zinegotziak eta ezin izango direla “inolaz ere” paisaiari lotu.

Euskal Herrian jadanik esleitu dituzte AHTa- ren hainbat obra. Gipuzkoan, Itsasondo-Ordizia zatia izango da lehenengoa egiten eta eremu horretan 700.000 m³ lur mugituko dute bere lekutik. Beasaingo Erauskin auzora eramango dute soberakin gehiena, ibar batean 300.000 m³-ko hondakindegia jartzekotan baitira. Zenbait kalkuluren arabera herri horretan kamioiak 57.000 joan etorri egingo dituzte eta Beasaingo Udalak hondakindegia beste leku batean koka-

tzeko eskatu du, trafiko astu- nak eragindako kalteak eta zikinkeria oso handia izango direlako herrigunean.

Baina kamioiek sortutako hautsaz gain, hondakindegiek kalte gehiago eragin dezakete. Esther Larrañaga Eusko Jaurlaritzako Ingurumen sailburuak legebiltzar- kide baten galderari erantzunez esan berri du harrobiak berrera- biltzea aztertzen ari direla “materiala ibarbidee-

AHTak eragindako lur soberakinak

Makina hondeatzaileak lurra mugitzen Donostia inguruan.
"Ikerketa geoteknikoak ezinbesteko dira hondakindegia eta hegalegion egonkortasuna ziurtatzeko. Batzuetan azterketa eskasa izaten da, inguruan arriskua sortuz" dio Tomas Morales EHUko irakasleak.

tan utzi eta ur-jabari publikoari eragitea ekiditeko". Hortaz, hondakindegiek sistema hidraulikoari eragin diezaiokete. Tomas Moralesek azaldu duenez hondakindegia obra inguruetan jartzen saiatzen dira garraioa gutxitzeko, eta askotan ez da leku egokiena izaten: "Beteketak ibarretan jartzen dituzte, normalean ibarburuetan, eta errekarri nabarmen erasaten diote" dio irakasleak.

Hondakindegia handiena errepide azpian

Obra handietan mugituko lurra ez du, legez, hondakin izaerarik azpiegiturak egiteko berrera-biltzen bada —errepide baten oinarrian jarrita, eta abar—. Europako hainbat herrialdetan lurra-birziklapen tasa oso altua da eta hondakindegia handienak "errepide azpian" daudela diote; baina ez da soilik obretako lur garbia berrera-biltzen, etxeen eraisketatik sortutakoa ere bai. Egiaz, Danimarka eta Holanda bezalako herrietan debekatua dago berrera-bil daitekeen ezer hondakindegira botatzea eta hori egiteagatik ezarritako zergak gero eta astunagoak dira. Baina hori harri eskasatik sortutako logika da, nahiz eta, bide batez, ingurumenari kalte gutxia- go egiten zaion.

Dena dela, ezinbestekoa da lurra "irtenbi-dea" eman beharrean, lurrik mugitu behar ez izateko politika sortzea, inguruarentzat hobea, osasuntsuagoa eta inteligentagoa delako. ■

Jaso astero ARGIA etxean

Abantaila ugari izateaz gain, Harpidedunen Guneak kide ere izango zara

INDEPENDENTZIA
ASTERO IKUSTEN DA

Izen deiturak:
 Helbidea: Posta kodea: Herria:
 Herrialdea: Jaioteguna:
 N.A./I.F.K.: Tel./Faxa: e-posta:
 Ordainketa mota: ☐ Bankuz
☐ Taloiez
☐ Transferentzia KOMUNIKAZIO BIZIAGO S.A.L-ren kontura (ARGIA): 3035 0036 14 0360048647
 Bankuz ordaintzekoek betetzeko soilik
 Banku edo aurrezki kutxa:
 Titularra: N.A./I.F.K.:
 Titularren helbidea: Titularren telefonoa:
 Entitatea: _____ Sukurtsala: _____ K.D.: _____ Kontu zenbakia: _____
 Data: Sinadura:

Harpidetza-orri hau zure datuekin bete eta helbide honetara bidali: **142 P.K. / 20160 Lasarte-Oria –Gipuzkoa–**

Aukeratu ongietorri oparia

"Kirolaz badakit"
mahai-jolasa

"888 txiste"
liburua

"Txoriak txori"
lamina

%25eko beherapena
ikasle bazara

Urtebeteko harpidetza:
2008ko prezioak

135 € Hego Euskal Herrian
165 € Iparr Euskal Herrian

«Biolentziak erakartzen nau, bere horretan esanahi bat gordetzen du»

Sarerik gabeko jauzia egin eta ondo atera zitzaion: Najwa Nimri aktorea bere musa bilakatu eta irudi bortitzez eta plano motzez betetako filmarekin arrakasta lortu zuen. Kritikariak maitatua eta gorrotatua, berari ez zaio asko axola eta esploratzen jarraitzen du pelikula bakoitzarekin.

MIKEL GARCIA

Argazkiak: Dani Blanco

Maitasuna, sexua eta biolentzia; hori da zure film askoren motorra. Bizitzaren motorra dira?

Niretzako bai, batez ere oso dinamikoak direlako eta niri beti dinamika interesatu zait. Izan ere, zinema oso gauza plastikoa da, eta literaturan ez bezala, non norberak imajinatzen dituen pertsonaiak eta munduak, zinemaren imajinazio hori estimulatzeko sentsazioak irudikatu behar direla uste dut, sentsazio grafikoak, eta ez dute zergatik intelektualki literaturan bezain modu zehatzean lotuta egon behar. Zinemaren lengoia oso emozionala da, ez hain zerebrala; beraz bai, sexua, biolentzia, akzioa... garrantzitsuak dira.

Eta plastikotasun horren aurrean zein garrantzi du kontatzen den istorioak?

Istoria oinarritzakoa da beti, baina zer da istorioa zinemaren? Literatura hutsa bada –eta ez dut modu txarrean esaten– lengoia desberdina da, teatralagoa, eta agian zinema neurri batean oraindik lotuta dago literatura eta antzerkira, gauzen ulermen literarioa, baina zinemaren lengoaiak nire ustez askoz gehiagorako ematen du, edo niri behintzat alde emozionala gehiago esploratzea gustatzen zait, ez istorioan eta ikuslearen buruan garatzen den kontzeptuaren bidez, baizik eta ikusten dituzun irudiek sortzen duten emozioen bidez. Emozio eta sentsazio batzuetara iritsi zaitezke soilik ikusizko eta entzunezko bidea erabiliz; modu literarioagoan ez zara horietara iristen, beste emozio batzuetara baizik. Zinema ikus-entzunezko lengoaiaren zati bat baino ez da –telebista, mugikorrak, bideojokoak, Internet... barne–, baina oraindik asko

dago esploratzeko eta ez dut uste lengoia literarioari lotuta gailurrera iritsiko denik.

Irudien bidezko inpaktu horiengatik Quentin Tarantinorekin konparatzen zintuzten garai batean. Ondoren, –Ausentes filmaren harira– baita M. Night Shyamalan zuzendariarekin ere. Baten batekin identifikatzen duzu zure burua?

Ez, beraiek berdingabeak dira euren esparruan eta ni batik bat esploratzailea naiz; generoak asko aldatzen ditut eta zentzu horretan ez dut inongo konplexurik.

Dena den, Tarantino aipatu dut biok darabilzuen irudien inpaktu horrengatik, biolentziaren erabilerragatik...

Tarantinok oinarrian komediak egiten ditu eta nik ez. Berak biolentzia erabiltzen du komedia gisa eta beraz guztiz desberdina da. Halere, egia da niri ere biolentziak erakartzen nauela, ez dakit oso ongi zergatik, inpaktantea delako, biolentziaren plasmazioa oso grafikoa, oso dinami-

“Zinemaren imajinazioa estimulatzeko sentsazio grafikoak irudikatu behar dira, lengoia oso emozionala delako, ez literatura bezain zerebrala”

Nortasun agiria

Guraso euskaldunekoa, Bartzelonan jaio zen arren Hondarribian (Gipuzkoa) eman zituen haurtzaroa eta nerabezaroa, eta “Aiako Harri ingurua, Artikutza, Bianditz...” oso gogoko ditu, mendiaren eta ehizaren zale baita betitik. Gaztetan AEBetara joan zen beka batekin, Brooklyngo Prat Arte Eder Institutuan eta New Yorkeko Zine Unibertsitatean ikastera. Hainbat film labur eta bideoklipen –Ruper Ordorikaren bat tartean– ostean, *Salto al vacío* film luzea zuzendu zuen 1995ean. Barakaldo inguruko gazte marjinal batzuen bizitza gogorra kontatzen duen pelikula horrekin sari ugari jaso zuen eta lan oso pertsonalez betetako ibilbidea abiatu zuen: *Pasajes*, *A ciegas*, *Asfalto*, *Guerreros* eta *Ausentes* zuzendu ditu ordutik.

EDIFICIO 3

Daniel
Calparsoro

koa delako, bere horretan esanahi bat gordezten duelako... eta nire ustez biolentzia bera lengoaia mota bat da bizi garen gizartean, zentzu txarrean har badaiteke ere.

Dinamismo hori bilatuz hautatzen dituzu muturreko pertsonaiak, muturreko egoerataraz eramanak?

Hori egin dut orain arte, ez zitzaidalako hainbeste interesatzen jende arruntaren bizimodua, ezta nirea ere, baizik eta gaingiditzen dituen egoerei aurre egin behar dieten pertsonaiak. Dinamikoagoa da, eta gainera gauzak askoz haratago eramanez ditzakezu eta fikzioaren esparruan sar zaitezke, modu horretan sentimendu eta emozioen munduan gutiz barneratuz.

Hortik familia desegituratu eta ama drogazale, alkoholiko, desorekatu... horienganako obsesioa?

Familia hartzen dut gizartearen isla edo metafora bezala eta gizartea desegituratua dago. Familiako kideen arteko harremanak laguntza, kanibalismo, bazterketa... harremanak dira, gizartean aurki daitezkeenak.

Zonalde industrialak, asfalto lehorra eta oro har ingurua oso esanguratsua da zure lanetan, pertsonaien patua baldintzatzeraino. Zer transmititzen dizu zuri inguruak?

Ingurua oso garrantzitsua da beti, bizitzan ere oso inportantea delako. Bizi zaren lekuaren arabera bizimodu desberdina daramazu. Pantailara eramateko orduan oso komiki zalea izan naiz txikitatik, eta komikian ingurua bera pertsonaia bat gehiago da, protagonismoa duena —ez hainbeste literaturan—. Zinemaren ere asko gustatzen zait inguruarekin pertsonaia bat gehiago sortzea eta inguru horren arabera oso desberdinak dira nire filmak.

Coca-Cola Hollywooden

“AEBetan, azken bederatzi hilabeteotan gidoiko aldaketekin egin dugu lan, bilera asko antolatzen dituzte eta horietan nahi dutena da zuk zure ukitu pertsonala ekartzea. Asmoa da euren marka egiten jarraitzea, baina zapore bereziekin. Coca-Cola 0, Coca-Cola light, kafeina gabeko Coca-Cola... balitz bezala, beti Coca-Cola, baina zapore desberdinekoa, horregatik daramate kanpoko jendea, ukitu berrien bila”.

Inguruaz ari garela, ez zen samurra izango *Guerberos* pelikularako Kosovo eta Montenegro arteko mugan errodatzea.

Guerberos pelikula ikaragarria izan zen, gatazka gertatu berria zen zonalde batean errodatzeko aukera eman zigulako eta dena oso freskoa zen, oso erreala. Pelikularekin oso gustura nago, istorioarekin, baina berau egiteko bizi izan genuen atzeko abentura guztiak, albaniar-kosovovarrek eta gerrillarekin baimenak lortzea eta abar, pelikula zirrargarriagoa egiteko materiala eman zigun. Nahiko babestua dagoen Mendebaldean bizi garenok urruti ikusten ditugu gudak, baina munduaren %35-40 inguru gudan bizi da beti, nahiz eta ez garen kontziente. Konturatzen zara daukazun baloreen eskala gutiz aldatzen dela han. Kosovon izan ginenean atentzioa ematen zuen jendeak, oso gaizki pasatzen egon arren, hainbeste sufritu arren, pentsamendu baikorrak zituela beti. Geopolitikaz gain, hori ere gakoa izango zen independentzia lortzeko: oso modu baikorrean egin dute, aurrera begiratzen jakin dute, atzera begira geratu gabe. Pelikula bakoitza abentura berri bat da eta *Guerberos* kasuan askoz handiagoa.

Teknikoki ere ez zen erraza izango halako pelikula egitea.

Zuzendari teknikoarekin hitz egin nuen eta esan nion: “Zuk eta biok Kosovoko tabernetara joan behar dugu eta gerrilla eta kultur munduko jendearekin harremanetan jarri. Ados baldin badaude errodatu ahal izango dugu, bestela ezinezkoa izango da”. Herritarren lagun egin ginen eta lanerako ere bertako askorekin aritu ginen. Harrera oso ona egin ziguten —euskaldunak ginelako, besteak beste—, sustoren bat edo beste izan genuen arren.

“Hollywooden argi daukate zertan ari diren, European duda gehiagorekin egiten da lan; han barneratua dute medio manipulatzaila dela”

Darabilzun musika ere garrantzitsua da filmaren erritmoa markatzeko garaian. Irudietan pentsatuz entzuten duzu musika?

Normalean filma sortzeko irudietan eta sentsazioen batean pentsatzen dut. Batzuetan musikak sentsazio horretara iristen laguntzen dit eta beste batzuetan ez, baina musika pelikula errodatu ostean sartzen dut. Irudien kontrapuntu edo osagarri bezala erabiltzen dut, baina inoiz ez dut irudikatu pelikula bat musika batetik abiatuta. Egia da musika inspirazio iturri ikaragarria dela, baina nik ez dut horrela lan egiten. Eta egia da baita ere musikak nire pelikuletan izugarritzko garrantzia duela, oinarritzko elementua da pelikula osatzeko garaian, filmaren %30-40.

Gidoilari bezala ere aritu zara. Normalean elkarrizketa gogorrak, lehorrak, zuzenak... dituzte zure pertsonaiek.

Gidoilari lana da gehien kostatu zaidana. Nire lehen filmean, dirurik ez genuelako gidoi erdia errodatu behar izan genuen eta egindakoa ondo geratu zenez, lanean jarraitu nuen pentsatuz gidioak berdin zuela. Eta ez da egia, gidioa oso garrantzitsua da. Elkarrizketak pertsonaien araberakoak dira, beti ez dira zuzenak eta lehorrak, ez dago araurik niretzako, ikertzen jarraitzen dut, esploratzaile bat naiz, denaren gainetik.

Azkenean ingurua, musika, gidioa... Dena prozesu sortzaile bat da eta bide ezberdinetatik helburu bakarra bilatzen dut: sentsazio batzuk, emozio batzuk irudikatzea eta transmititzea, ikusleari galderak planteatuko dizkietenak. Eta horrek denak gozatzeko moduko akabera izatea, entretenigarria izan dadila.

Gatozen orainaldira. Brooklynen eta New Yorken ikasten aritu zinen gaztetan, 90eko hamarkadan, eta orain AEBetara itzuli zara film bat zuzentzeko proiektuarekin. Nola aurkitu dituzu AEBak eta estatubatuarrek?

Estatubatuarrek oso industria definitua dute —industriaren baitan dagoen kontraindustriarekin— eta batzuek zinema komertziala egiten dute, besteek independenteagoa, baina oso argi daukate zer egiten duten eta zertarako, badakite zertan ari diren. Garbi daukate pelikulak erakutsi behar duen jarrera eta European duda gehiagorekin egiten da lan; han barneratuagoa dute medio manipulatzaila dela. Gehien inpresionatzen nauena lanerako duten gaitasuna da. Askodakite zinemaz, odolean daramate, nolabait. Hemen joera handia dago AEBetako zinema

“Ikuspuntuarekin asmatu behar da eta hori argi daukadanean terrorismoari buruzko pelikula egiten saiatuko naiz”

kritikatzeko, baina hango zinema, beste lekuetako bezala, pertsonen egina da eta nire ustez pelikula interesgarrien %80a AEBetatik edo euren orbitatik dator.

Ausentes pelikularen remake-agatik joan zinen AEBetara, baina azkenean bestelakoa da han hitzartu duzun proiektua. Zer aurreratu diezagukezu?

*Remake*aren proiektua hor dago, baina nik ez dut zuzendu nahi, berriz pelikula bera errodatzea nahiko absurdoa delako. Sam Raimi (*Spider-man*) zuzendariaren produkzio-etxearekin ari naiz lanean eta bi urte daramatzat gidoi batean lan egiten, aktoreak eta lekuak hautatzen, eta bilerak amaigabeak egiten, benetan amaigabeak! Urte honen bukaera eta hurrengoaren hasiera artean errodatzea da asmoa. Zientzia fikziozko istorioa izango da, gizarte estatubatuarren buruzko mezu oso interesgarria bidaltzen duena: inbadituta sentitzen direnean, elkartu beharrean elkarri erasotuko diote, etsaia euren artean bilatuko dutelako. Beldurrezkoa da eta elur ekaitz batean gertatuko da istorioa... baina ezin dizut informazio gehiago aurreratu.

Eta zuri zerk ematen dizu beldurra?

Oraintxe bertan, nire semeari ezer txarrik gertatzea, ni baino urte gehiago bizi dadila nahi dut.

Hollywooden globalizazio nahiak ez al zaitu beldurtzen?

Ez, zergatik? Globalizazioa kezkatzekoa iruditzen zait desberdintasun sozialak handitzen eta orokortzen joan daitezkeen heinean, baina informazioa orokortzea eta gauzetara iristeko erraztasun gehiago egotea oso ona iruditzen zait.

Espainian beste proiekturen batean ere bazaude murgilduta.

Bai, uztailearen 28an hasiko gara errodatzen. Errealitatean gertatu den historia da, arazoak dituzten klase ertain eta altuko gazteentzako Guantanamo antzeko batean girotua. Bost gazte European existitzen diren landetxe horietako batera bidaliko dituzte, erreformatorio alegalean antzekoak. Antena3 telebista kateak eskatutako proiektua da.

Halakoetan, komertzialtasunaren eta sormen artistikoaren arteko oreka bilatu behar al da?

Lehen aldia da hain modu zuzenean telebistarako lan egiten dudana eta niretzako erron-

Najwa Nimri

“Elkarrekin lan egiten genuenean nahi nuena imajinatzeko aukera ematen zidan: pertsonaia oso desberdinak antzezteko gai da, transformatzeko erraztasuna du, eta erosotasun kontua zen, Sestaoko giro marjinaletako neska bat edo Madrilgo emakume sexy bat antzezteko gauza zelako”.

ka da, telebistak lengoaia askoz zuzenagoa duelako eta audientziak askoz handiagoak dira. Istorio gogorra da eta mezua iristeko moduan kontatu behar dut, baina aldi berean gaueko 22:00etan jartzeko modukoa izan behar du. Mundu berria da niretzat, baina oso interesgarria.

Hollywooden ere komertzialtasuna bilatuko dute...

Bai, beste inon baino gehiago. Oreka bilatzearena bakoitzaren hautua da. Zure bide propioa egiten ari bazara bide hori jarrai dezakezu eta ez duzu zertan oreka batera iritsi beharrik. Norbaitentzat ari bazara lanean ere, jarraitzea edo uztea zure erabakia da, baina beti ona da oreka bat aurkitzea, zuk nahi dituzun gauzak kontatu ahal izateko ahalik eta jende kopuru handienera iritsiz.

Zer eskatzen diozu pelikula bati?

Nirea bada, aurrekoa baino hobea izan dadila, nahiz eta ez den beti hala gertatzen, kar, kar, kar. Zinera baldin banoa, film bati emozioz beteriko zaku bat eskatzen diot. Eta gainera emozio horiek nire baitan geratzen badira, hau da, iraunkorrak badira, hobe. Ez daitezela soilik su artifizialak izan, horrek aspertu egiten nauelako. Batzuetan 9 areto dituen zine batera joaten naiz, sarrera bat ordaindu, azken aretora joan eta film bakoitzetik 10 bat minutu ikusten ditut, baten batek *engantxatzen* nauen arte.

Komedia batekin hasi zinen. Itzuliko zinateke komedia egitera?

Bai, asko gustatuko litzaidake egitea eta ziur egingo dudala. Urte pare bat daramatzat komedia batean pentsatzen, baina oraindik ez dut aurkitu ideia bat komedia egiteko bezain indartsua denik. Komedia ona oso genero zaila da.

Baina etiketa gainetik kentzea zaila al da, aktoreen kasuan bezala, zuzendarientzat?

Badaude etiketak, baina zu zeu zara horren egilea eta etiketa jartzen duzun moduan kendu ere egin dezakezu. Beste proiektu batzuk presatatu, pelikula desberdinak egin... eta etiketa kenduko dizute.

Elkarriketa batean irakurria: zaletasunak dituzu ehiza, emakumeak, ardoa, liburuak eta diskotekak. Berriren bat gehituko zenioke zerrendari?

AZKEN HITZA

Diskoloa

"Sariak oso ondo daude, batez ere hasten ari zarenean. Gero bakoitzak bere bidea egin behar du. Nik ez ditut sari gehiegi jaso, jaialdi askotan egon banaiz ere oso *diskoloa* izan naizelako eta jendeari gustatzen zaio saritzea ongi portatzen dena; oso ongi portatzen ez bazara zailago jartzen dizute".

Kritiken mozkorra

"Kritika oso onak eta oso txarrak izan ditut, baina kritika beti baikorra iruditzen zait, baita oso txarra izan denean ere. Hain justu, kritika ezkorretik gehiago ikasten da —inteligentea bada eta ez kritika gaiztoa eta mingarria—. Izan ere, arrakastek mozkortu egiten zaituzte, ikuspegia ez da guztiz garbia".

Oraintxe bertan, nire zaletasun handienak semea eta emaztea ditut. Mendia eta ehiza betitik gustatu zaizkit baina orain haurraren gainean egon behar da eta ahaztuxeago dauzkat. Diskotekara aspaldi ez noala eta ardoa aldiz, bai, pila bat gustatzen zait, kar, kar, kar. Ondo jatea eta edatea atsegin dut.

Esan izan duzu euskal zinema ez dela existitzen.

Hori esan nuen Euskal Herriko zuzendari batzuk baginelako, baina ez zegoen euskal zinemarik, suposatzen delako zinema txinatarra dela txinatarrei buruz hitz egiten duten txinatarrek; eta ez zegoen euskalduneri buruz hitz egiten zuen euskal zinemarik. Euskalmedia egin zenean, ekoizle bati diru asko eman zitzaion, ekoizle hori Euskal Herrian egiten zena sustatu beharrean Hego Amerikan pelikulak egiten jardun zen eta Urbizu, Medem, Alex de la Iglesia, Bajo Ulloa, ni neu... Madrilera joan behar izan ginen, Euskal Herrian ez

genuelako ekoizterik lortzen. Hori asko aldatzen ari dela egia da, baina nik nire lehenengo pelikulak han errodatu nituen, eta Eusko Jaurlaritzaren diru-laguntza bakar bat ere ez nuen jaso.

Euskal gatazka zeharka ukitzen duen film bat badaukazu (*A ciegas*) eta besteren batzuk ere egin dira, baina nire ustetan gehienak nahiko artifizialak. Bereziki gai zaila al da jorratzeko?

Nik pelikula buñueliarra egin nuen, ez zuen errealista izan nahi. Baina betitik asko erakarrari nauen gaia da. Ikuspuntuarekin asmatu behar da eta hori argi daukanean terrorismoari buruzko pelikula egiten saiatuko naiz, lehenago ez.

Eta nolako filma izango litzateke? Nola ikusten duzu euskal gatazka?

Enkistatua ikusten dut. Treguarekin pentsatu nuen nonbaitera iritsi zitekeela, baina badirudi ezetz. Egoera oso enkistatua dago, hori da hitza. Ez doa inora eta inora joateko itxurarik ere ez dauka. Baina etorkizunak esango du. Gauzak azkenean edo zentzua daukate edo beren kabuz hiltzen dira; iruditzen zait dagoen ikuspuntua nahiko anakronikoa dela. ■

www.argia.com/bideoak
helbidean, elkarriketaren eta bere filmen bideoa.

Irakeko Kurdistango emakumeak

Bizitza amets

Zinera edo ur-parkera joatea zaila dute Irakeko Kurdistango emakumeek. Muturrera joz, milaka emakume dira urtero “ohore krimenen” biktima. Batzuk hil egiten dituzte eta beste batzuek beren buruaz beste egiten dute. Horixe ei da infernutik ihes egiteko modu bakarra askorentzat.

Testua eta argazkiak:

KARLOS ZURUTUZA

DOHUKERO zine-areto bakarrak Newroz izena du eta hiri erdigunean dago, bazarraren alboan. Egurrezko butaken hamar lerro ditu, pantaila zaharkituari begira. Itxuraz, herri txiki bateko edozein zine-areto bezalakoa da, detailetxo bat salbu: emakumeek debekatuta dute sartzea.

Hoshank eta Lena duela urtebete iritsi ziren Dohukera. Kandilgo mendietan urte ugari PKKko gerlari izan ondoren, aspaldiko ametsa bete nahi zuten: film bat ikusi benetako zine-areto batean. Sarrerako gizonak Hoshanki ez zion eragozpenik jarri –gizonezkoa

baita–, baina Lenari “kanpoan itxaroteko” esan zionean, sutan jarri ziren biak. Gerlari zirela dena elkarrekin egiten zutela erantzun zioten, “borrokatu, sukaldatu eta baita ikasi ere!”. Baina alferrikako eztabaida izan zen hura eta etxera bueltatu ziren azkenean, euren amets umila bete gabe.

Lenak eta Hoshankek taberna jarri zuten martxan duela hilabete batzuk, Dohukeko uharka lehorraren ondoan. Herrian gutxi batzuk baino ez dute deskubritu zein toki atsegina den hura tearen inguruan elkartzeko, eguz-

Irakeko Kurdistango emakumeak

kitakoaren aterpean. Izan ere, bikoteak bere diru guztia inbertitu zuen tabernako mahai, aulki eta bestelakoetan, baina kafetegia ireki eta hiru egunera, Gobernuko funtzionario batzuk azaldu eta “kafea, tea, eta alkoholik gabeko freska-garriak” baino ezin zituztela zerbitzatu jakinarazi zieten. Antza, Hoshanken sukalde berriak ez omen zituen betetzen Irakeko Kurdistango “higiene baldintzak”. “Osasun argudioak baino, Gobernua seniderik ez izatea da gure arazo nagusia hona etorri ginenetik”, kexu da 14 urtez gerlari izandako gizona.

Debekua kolpe handia izan zen bikotearentzat, edari hutsen salmentak nekez ematen baitie errenta ordaintzeko. Nolanahi, diru eskasiak ez ditu apaldu euren betiko idealak. Joan den martxoaren 8an, Hoshankek pankarta erraldoia eskegi zuen bere tabernan: “Ospa dezagun Emakumearen Eguna”, zioen leloak. Bere tabernara inoiz gerturatu ez ziren askok berarengana jo zuten orduan, haserre, “lekuz kanpoko” ekimena zelakoan. Turkiako ejertzitoaren hamaika erasoei aurre egin dien gizon honek nekez egin zien entzungor inguruko komentario mingarriei. “Gutxienez, Cobra helikopteroen jaurtigaia inbertsonalagoak ziren”, gaineratu du Hoshankek saminez.

Egun berean, Lena Dohukeko Emakumeen Kolektiboak antolatutako ekitaldira joan zen. Sinesgaitza bada ere, ez zioten parte hartzen utzi, eta berak oso garbi du zergatik: “Batetik Siriako kurdua naiz, eta bestetik PKKko gerlari ohia. Bi faktoreok zama handia dute hemen, baina ez nuen uste bazterketa Emakumeen Kolektiboraino iritsiko zenik”.

Goitik behera,
Hoshank eta Lena,
Ibrahim eta Hajer.
Beheko irudian,
Dohukeko
unibertsitatean.

Dena den, Hoshank eta Lena ez dira Emakumearen Egunean baino mobilizatzen ez direnetakoak. Newroz zine-aretoan gertatutakoagatik amorruak hartuta, euren zine propioa antolatzea erabaki zuten. Hoshankek bi maindire erosi eta josi zituen, aire zabaleko zinetokiko pantalila izan zedin. Lagun batek proiektore zahar bat utzi zion, eta horra hor: Dohukeko bigarren zine-aretoa; aire zabalekoa, doakoa, eta gizon, emakume eta familia ororentzat egina.

“Hollywoodeko pelikula ezagun horietako bat lortu genuen eta jakin-mina herri osoan piztu zen —gogoratu du Hoshankek—. Bikote gazte ugari inguratu zen tabernara. Jende asko, alabaina, ez zen gerturatzen ausartu, baina urrutitik ikusi zuten proiektzioa. Emakume gehienentzat zinearekin antza zuen zerbait dastatzeko aukera izan zen hura. Halako batean, emakume protagonistari bularra ikusi zitzaion segundo batez, eta orduantxe komeriak! Batzuk oihuka, irainka, hasi ziren; beste hainbat egin zuten, liskarra areagotu zitekeen beldur... Proiektzioa moztu behar izan genuen azkenean”.

Harrez geroztik, ezer gutxi aldatu da Hoshank eta Lenaren tabernan. Bezeroak tantoka iristen dira, gizonezkoak beti. Aldian behin familiaren bat gerturatzen da, baina ez kurdua; Bagdadetik, hiritik, etorritako errefuxiatuak izan ohi dira beti.

“Emakume kurduak gizonak zerbitzatzeko eta euren seme-alabak hazteko jaioak dira, ez besterik —dio Lenak saminez—. Ez dira euren bizitzaren jabe. Horixe izan zen mendira jotzeko nire arrazoietako bat”.

Aisialdi urria eta inoiz ez mistoa

Ibrahim gizonezkoa da, baina ez da inoiz Newroz zine-aretoan sartu. Batetik, 30 urteko gazte hau Dohukeko bazar zatatsutik urruti bizi da; bestetik, bere bizitzaren erdia Tenesseen (AEB) igaro du; nahikoa denbora hamaika film han bertan ikusteko. Egia esan, erraz estrena liteke bere bizitzan oinarritutako filma. Egun negozio gizon arrakastatsua bada ere, Ibrahimen haurtzaroa eta nerabezaroa oso bestelakoak izan ziren: “10 urte nituela Irakeko Kurdistandik alde egin genuen, Saddamen erasoetatik ihesean –hasi da kontatzen–. Turkiako mugako mendietan kobazuloetan bizi ostean, Diyarbakirrera iritsi ginen. Bi urte eman genituen hango errefuxiatu eremu batean. Zapatak garbitzen nituen bizirauteko, hainbat eta hainbat ume kurduk bezala. Azkenean, AEBetara joateko baimena lortu genuen, eta Tenesseen geratu ginen”.

Ibrahimek fortuna txiki bat egin zuen han, baina diruak ez zuen inolaz ere apaldu bere herrimina. 2003an, atzerrian 15 urte egin eta gero, AEBetako armadaren itzultzaile gisa bueltatu zen Dohukera. 2004an, Kirkukeko neska bat ezagutu zuen, ezkondu eta Tenesseea joan ziren bizitzera. 2007an bueltatu zen, eta Irak osoko aisialdirako konplexurik handiena ireki berri du Dohuken udaberri honetan: “*Gerdun wellness fitness*”. Hiri kanpoaldean dagoen eraikin berri eta erraldoian, jacuzzi, gimnasio, igeritoki eta makina bat eskaintza dago. “Dena bideratuta dagoenean, nire emaztea eta biok hemen jarriko gara bizitzen betiko”, dio enpresari ausartak pozarren.

Nolanahi, pentsaezina da oraindik igeritoki, gimnasio eta, zer esanik ez, jacuzzi mistorik antolatzea Irakeko Kurdistanen. Herbeheretan hazitako jatorri kurduko hiru neska gazte dira emakumeentzako igeriketa monitoareak. Gizonezkoentzat, ordea, beste hiru mutil. Igerilekuaren txandak sexuaren arabera dira, eta berdin gertatzen da muskulazio saioekin. Irakeko halterofilia txapelduna dute monitore gizonetako-

“Ohore krimenen” azken zenbakiak

- ✓ Joan zen maiatzaren lehen hamar egunetan, 14 emakume hil ziren Suleymanian, Irakeko Kurdistango bigarren hirian. Erdiak bere buruaz beste egin zuen, eta beste erdia ohore krimenen biktima izan zen.
- ✓ Epe berean, beste 11 euren buruei su ematen saiatu ziren.
- ✓ Irakeko Kurdistango Gobernuaren arabera, soilik Suleymaniako eskualdean 50 emakume saiatu dira beren buruei su ematen aurtengo lehen lau hilabeteetan. Beste zortzik urka hautatu dute.
- ✓ Irakeko Nazio Batuen Misioarentzat “ohore krimena” giza eskubi-deen kontrako erasorik handiena da Iraken.
- ✓ Nazioarteko hainbat erakundek dio 12.500 emakume hil direla 1991z geroztik Irakeko Kurdistanen, suizidio edo “ohore krimenen” biktima.
- ✓ 2007ko azaroan, Giza Eskubideetarako ministro den Aziz Mohamedek biktima gehienak 13-18 urtekoak zirela onartu zuen.
- ✓ Parlamentuko Emakumeen Taldeko liderra den Bakhshan Zangana-arentzat, suizidio saiakera anitzak etxeko indarkeriaren eta krudeltasu-naren ondorio dira.

ek. “Nire bezeroei onena eskaini nahi diet”, dio harro Ibrahimek bere bulegoan.

Tamalez, ez da dena uste bezain erraza: “Gizon eta emakumeak ez nahasteko ordutegiak bateratzea eromen handia izan da”, aitortu du Ibrahimek. “Hori nahikoa buruhauste ez eta gorriak ikusi ditugu jatetxe eta harrerako emakume langileak topatzeko. Lan eskaintza zabaldu genuen egun berean, 80 telefono dei baino gehiago jaso genituen, baina horietatik bi emakume besterik ez! Azkenean unibertsitatera jo behar izan genuen nesken bila. Asko dira lan egin nahi dutenak, baina gurasoek ez diete uzten”, azaldu du enpresariak.

Ibrahimen hurrengo proiektua zine-aretoa da, eraikin berean, hain zuzen. Hoshankek bezala, berak ere zinema maite du eta amets egiten du amerikar erako areto bat irekitzearekin.

Bertan, emakume orok, filmak ikusteaz gain, palomitak jateko aukera izango du.

Ezkondu aurreko edozein
sexu harreman edo horren
susmoak familiaren izena
“zikintzea” dakar. Garbitzeko
modu bakarra hilketa da

gure!
arteak
euskaraz

Bizkaiko Foru
Aldundia
Diputación
Foral de Bizkaia

Ohore krimenak

Hajer egunero igaro ohi da Hoshanken tabernaren aurretik bere lantokirako bidean. Inoiz ez zaio bururatu, alabaina, tea hartzea bertako terrazan. “Hango bezero urriek, gizon haiek, emagalduta naizela pentsatuko lukete eta ez lidakete begia gainetik kenduko”, dio 35 urteko emakume honek. Baina ez da Hajer erraz kikiltzen den horietakoa. Kazetariak emakumeen aldeko borrokari bere bizitzaren azken hamar urteak dedikatu dizkio. Eta oso zaila da emakume aktibista izatea Irakeko Kurdistanen; areago hemen nagusi den PDK alderditik kanpo.

Zine-aretoa irekitzeko Hoshank eta Ibrahimen ahaleginak oso baliagarritzat jotzen ditu Hajerrek. Tamalez, aisialdi aukera urria ez omen da bertako emakumeen gabeziarik handiena: “Hemengo emakumeak aitaren eskueetatik senarraren eskutara pasatzen dira. Ezkontzak familien artean hitzartzen dira oraindik, askotan neskato xumeak baino ez direla. Oso emakume gutxi hautatzen du bere senarra izango dena”, dio.

Joan den apirilean 13 urteko neska batek sua eman zion bere buruari Saydani herrian. Antza, 28 urteko gizon batekin ezkondu nahi zuten. Bere gorputzaren %90 erre ondoren ospitalean hil zen. Rojan zuen izena. “Okerrena da Rojanena bezalako milaka kasu daudela urtero hemen”, kexu da Hajer. “Honelakoak saihesteko legeak daude, baina nekez beteazten dira”.

Emakume belaunaldi
desberdinak Irakeko
Kurdistango
kaleetan.

Hajerrek aipaturiko milaka kasu horien artean “ohore krimenak” daude. Ezkondu aurreko edozein sexu harreman edo horren susmo xumeak familiaren izena “zikintzea” dakar. Garbitzeko modu bakarra hilketa da. Makina bat dira hilero euren aitak edo anaiek akabatutako neskak. Suleymanian, esaterako, sakelako telefono batez grabatutako elkarrizketa “lizun” bat nahikoa arrazoi izan zen aita batek bere alaba hiltzeko duela bi hilabete. Hiri eta garai berean, banandu berria zen 30 urteko emakumea torturatu zuten bere bi anaiek. *Kebab*-ak egiteko burdinazko ezten beroak erabili zituzten.

“Drama gordinena emakume elbarriena da, zalantzarik gabe”, jarraitu du Hajerrek. “Elbarri etaitsuak bortxatzaileen biktima errazak dira. Asko haurdun gelditzen dira eta euren aitek edo anaiek hiltzen dituzte gero, ‘sexu harremanak eduki izanagatik’”. Gaizkileak, ordea, gutxitan zigortzen dituzte.

“Erdi Aroko gizarte tribala da gurea”, dio artikulu askotan egoera hau salatu duen emakume ausartak. “Familia, klana, garrantzitsua goa da emakumeen bizitza baino. Gauzak honela, ohore-hilketak etxe barruko kategorian sartzen dira. Kanpoko inork ez du esku-biderik parte hartzeko. Eta nahiago dugu begiak itxi”. ■

<http://www.argia.com/kurdistan>
kanalean, erreportajearen diaporama.

Herbeheriak: Pipatzca debeku

HORRA
ZER JUGUN
HEMEN...?

TABAKO
ARRASTOAK
MARIAREN
ORTUAN ?!?

Turistak

Ez dakit ezagutzen duzuen, baina badabil sarean Joseba Gabilondoren Anton Abadiari buruzko artikulua bat.

Berean Gabilondok Euskal Herriak, neurri batean behintzat, bere burua ikusteko duen ikuspuntu koloniala aztertzen du, turismoak gure buruei erreparatze horretan izan duen eragina nabarmenduz.

Gabilondok bere argudioan Jon Juaristiren aipu bat dakar bukaera aldera, hauxe dioena: “Zertarako galdu denbora David Livinstone doktorea bilatzen, batek bizi badezake exotismoaren esperientzia bere etxetik bertara, eta batere arriskurik gabe?”.

Etxetik bertara, jakina, Euskal Herria da, bai Iparraldekoa, bai Hegoaldekoa, zeini, gainera, Livinstone ibili zeneko lurraldeetako biztanleen ezaugarriak erantsi zitzaizkion Euskal Herriko biztanleei: salbaia onaren ezaugarriak, alegia.

Galdetuko didazue zertara ekarri dudak Gabilondoren artikulua hau literatur kanonaz ari garenotan. Beno, badu zer ikusia, ez pentsa. Dena dela, goiko horrekin loturik beste pasadizo bat ekarri nahi dut hona.

Behin lagun batzuekin afaltzen ari nintzela Bernardo Atxaga eta xingola urdina (akordatu ko zarete) mahairatu ziren. Nire elkarrizketa kidea, ezker abertzaleko sutsua, Atxagaren kontra ari zen jo eta su xingola urdina jantzi zuelako. Elkarrizketa kideak, nahiz euskalduna izan, Atxaga zuen Euskal Literaturako idazle ezagun bakarra, eta ezagutza hori “kanpotik” egin zuen, alegia, Atxaga Sari Nazionalari esker Madrilen ibili eta handik bueltan edo. Turismoaren kasuan bezala gure buruez “kanpotiko” botere batek seinalatzen zion nire lagunari bere “etxeko” on zer zen.

Seguru aski gure sistema literarioak, Ur, subalternoa delakoz, antzeko parezido funtzionatzen du, baita gure buruak irudikatze moduek ere.

Zer dira bestela euskalduntasunaren Iparraldeko elaborazio zuri-berde-gorri *leitsh* horiek

JUDIT FERNANDEZ

Juanjo Olasagarre

Apalategi

Basterrvetxea

guztiak? Edota Hegoaldeko abertzaletasunak edozeinen larrekotasuna eta zata handitasuna azpimarratzeko joera? Edo zenbait girotan lan intelektualarekiko dagoen mesprezu harrokoa?

Juan Antonio Mogelen *Peru Abarkan* argi eta garbi adierazten da, bai maisu Juanek duen begiradan bai Peruren salbaia onaren ezaugarrietan: ona, ino-

zentea, azkarra, naturan baitaratua, garatu gabea, benetako jakintzaz jantzia, alegia, gizon ilustratuak, Jean-Jacques Rousseauk, bere mundua oinarritzen duen gunea; autentikoa.

Esan liteke neurri batean geuron buruen turistak garela, eta joera hori ageri da euskal literaturak izan ditzakeen bi adarretan: natibismoan eta modernismoan, hots “bertakoa” erakusteko joeran eta “kanpokoarekin” bat egiteko joeran. Izenda dezagun Atxaga, bat, eta Saizarbitoria, bi, adibidez.

Zer nahi duten gugandik kanpora joaten garenean? Ni oso gutxi ibili naiz idazle moduan kanpoan, badaude horretarako ni baino hobeki prestatuak (Kirmen Uribe, Atxaga bera, Zaldia eta abar), baina iruditzen zait neurri batean entzuleez bestelakoak izatea nahi dutela, alegia, bereziak, exotikoak, salbaia onak, inozenteak, ez modernoak, alegia, modernotarako, demagun Madrilen edo New Yorken, badaudelako haiek.

Zentzu horretan Gabilondok dioen bezala post-kolonialak gara, *El País*ko *Babeliak* Saizarbitoriari egin zion elkarrizketa luze bateko izenburuan –“Erabat modernoak”– argi ikusten zen bezala.

Beraz, bai, Ur, uste dut gure sistema literarioan “kanpoak” oraindik agintzen duela. “Barnekoari” buruz zer esan... Zure eta nire komunitateak, Ur, dezente diru gutxiago paratu dute Josirenak baino eta neurri horretan seguru aski gutxiago daukate esateko, askotan dirua izaten baita interesaren erakusle. ■

Esan liteke neurri batean geuron buruen turistak garela,
eta joera hori ageri da euskal literaturak izan ditzakeen
bi adarretan: natibismoan eta modernismoan,
hots ‘bertakoa’ erakusteko joeran eta
‘kanpokoarekin’ bat egiteko joeran

Pako Sindupe

IDAZLEA

Abertzaleak eta euskara (J. M. Odriozola)

Hala zioen Nemesio Etxanizek 1951n, *Bizina* artikuluan: “Onenbeste erdal-burruka ondoren, erri asko erori dira. Azkoitik euskaldun dirau oraindik, Jaunari eskerrak. Baña ari zaizkio azpi-jorran”. Oso kontziente zen espainolek zer-nolako borroka egin zuten euskara euskaldunen ezpainetatik kenarazi eta espainola ezartzeko batere begiramenik gabe. Jakina, esango duzu, irakurle, diktadura garaia zen; eta hizpidean zaude, baina halere axola handikoa iruditzen zait gogoratzea —neure buruari ere— euskaldun ezpainetan euskarak bizi duen egoera kaxkarra borroka eta azpi-jorra horien ondorio (ere) badela.

Egun, txitean-pitean egiten dugu topo euskaraz soilik hurrekin egin nahi duten euskaldunekin, euskara ere praktika horren eraginez, hurrekin hitz egiteko bestetarako ez dutenak, haur-hizkuntza, eta iruditzen zaigu jai daukagula, barruan dugula harra barrua usteltzen ari zaiguna, eta euskal praktika baino aurreratuago sumatzen dugun kontzientzia politikoa gorabehera, gure nazioaren porrota ezin saihestua dugula.

Politikari abertzaleek zer egin dute, aspalditik datorren erdal borroka eta azpi-jorren aurka azken hogeita hamar urteetan, Hego Euskal Herrian bereziki? Erakundeak sortzeari, lurraldetasunari eman diote garrantzia, eta ez euskara nagusiarazteko borro-

DANI BLANCO

kari, berak nagusiki, eta aldeak alde, erdararen inposizio-kate horretan kokaturik ari baitira politikagintza espainolez lantzen, hondarrik hondarrenean, Francoren diktadurapean bezalatsu, hizkuntza-borroka askatasunaren biharamunerako utzirik, irakaskuntzak mirariak egin arte edo, eta horrela Irlandaren eredurantz urratsak egiten. Euskalgintza eta aberrigintza uztarturik ez eramatekotan, bietan porrota!

Euskal erakundeetan nagusi direnek behin eta berriz adierazten digute espainola ere gurea dela, eta bi hizkuntzak baliatu behar ditugula gureak direnez gero, espainol totalitarioek hainbeste konplexu ereinez gure baitan sarrarazia, eta N. Etxanizek “bide ertzeko belarra”ren metaforapean agertzen ziguna, publikoki hiltzera kondenatua. Frankismoaren pean deslegitimatutako zeuden espainiar hizkuntza, kultura eta identitatea abertzaletasunak legitimatu egiten ditu, eta nazio euskaldunaren ezaugarri nagusiak deslegitimatutako, nazio menderatzailearen identitate-balioak erabiliz. Adierazgarria: hogeita hamar urteren ondotik euskara jakin beharrik ez hautskundeetara aurkezteko.

Nazio euskaldunaren gainbehera iraultzea, bi borroken arteko simetria, merezi digun iraultza bakarra, bizi nahi baitugu euskaldun gisa. Bat nator Joxe Manuel Odriozolarekin! ■

Frankismoaren pean

deslegitimatutako zeuden espainiar

hizkuntza, kultura eta identitatea

abertzaletasunak legitimatu ditu,

eta nazio euskaldunaren

ezaugarri nagusiak deslegitimatutako

TXANDAN

Andoni Mujika

Plastilinazko bihotza

Badirudi erakunde motak (elkar-teak, enpresak, eragileak...) beste irizpide batetik ere sailka daitezkeela: gizarte aldaketarako (hobekuntzarako) bokazio sakona dutenak eta ez dutenak. Erakunde bihoztunak mundurako klabeak diren erronketan protagonista izango dira eta beren iparra hor egongo da. Euren eguneroko jardueratik harago doan proiektu zabal horren mapan kokatuko dira. Eta gizateriari mesede egiteaz gain, euren lanari zentzua aurkituko diote. Baina badago beste erakunde mota bat gizatasunaren azaleko makilajea geratuko dena. Hala da; azken aspaldian tinte etikoz margotutako

enpresa berri bat agertzen ari zaigu. Mozorrotutako organizazio mota honek bere helburu historiko nagusia (ia bakarra) bere horretan mantentzen du: dirua eta boterea. Enpresa kosmetiko honek bere langileriari eta gizarteari adieraziko die erakunde sentibera dela, pertsonen eta izadiaren etorkizunarekin kezkatuta dagoela. Baina bere bihotzak plastilinazkoa izaten jarraituko du.

Amaitzeko, metabolismo bi hauen arteko muga erraz detektatzeko nahikoa da begiratzea zein herrialdetan kokatzen den bata eta bestea: giza-oinaze eta ametsen mapan, edota aldiz, norberaren atlas partikular eta opakoan. ■

Joxux Mari Ariznabarreta Zubero

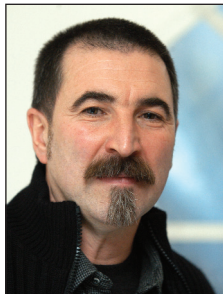
LABEKO KIDEA

Elikagaien krisia: gosearen negozioa

Munduan 850 milioi pertsonak gosea nozitzen du, eta oinarrizko elikagaien prezioen gorakada izugarriaren ondorioz, 950 milioi izango dira laster. Adibidetzat, gariaren prezioa: %130eko igoera mundu mailan azken urtean. Elikagaien inportazio dependentzia handia duten herrialdeetan, oraindik okerrago, zerealen prezioa bikoiztu eta hirukoiztu egin da. Kontu oso larria benetan, 5 segundoko haur bat hiltzen da gosez munduan, eta egoera okertuz doa.

Banekien FAOk, NBERen Elikadura eta Nekazaritzarako Erakundeak, ekainaren lehen astean Erroman egin zuen goi bilerak ez zuela ekarriko elikagaien krisiari eta gosete gordinari aurre egiteko neurri zehatzik. Hala ere, egoeraren sakoneko zergatietara jo eta egungo nekazaritza eredu gutxieneko salaketa espero nuen. Ezta horixe ere! FAOk, alarma egoerak derrigortuta, bere burua zuritu du asmo oneko adierazpenak erabiliz, baina, berriro ere, zergati estrukturalak aztertu gabe multinazional erraldoien interesak babestu ditu milioika pertsonen elikadura beharrianen gainetik.

Nahiz eta gezurra dela ondo jakin, eskaintza eta eskaera arazoa bailitzan aurkeztu dute krisia, eta elikagaien produkzioa handitzea eta esportazio mugak guztiz deusezte planteatu dute, merkatuaren autoerregulatzeko gaitasunaren eskuetan utziz ara-

DANI BLANCO

zoaren konponketa. Hots, eredu aldatu ordez, krisia eragiten duten elementuak areagotu.

Ez! Ez dago elikagaien eskasiarik. Zereal garauen ekoizpena %4 igo zen iaz. Eta azken 50 urteotan munduko biztanleria bikoiztu egin bada, garauen produkzioa hirukoiztu egin da. Kontua da milioika pertsonak ezin dituela elikagaiok erosi ez ekoiztu. Tokian tokiko merkatuak eta lurralde nekazar-negozioen transnazioal monopolisten espekulazioen eskuetan jarri dituzte eta herrialde aberatsetako elikagaien sarrera bultzatu dute. Ondorioz, nekazar egitura propioak desegin eta nekazari txikiak eurentzako eta ingururako elikagaiak sortzetik gosetea nozitzera pasatu dira. Globalizazio neoliberalaren logika perbertsoa: munduan gosea sufritzen duten pertsonetatik %80a nekazari txikiak dira.

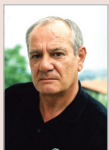
Zenbat eta gosete handiagoa, hainbat eta gorakada handiagoa nekazar-negozioetako multinazionalen mozkinetan. Potash Corp, Mosaic, Cargill, ADM, ConAgra, Nestlé, Unilever, Monsanto, Dupont eta abar luzeak, 2007an %30tik %150ra doazen gorakadak izan dituzte 2006arekin alderatuz. Mozkina izugarriak milioika pertsonaren gosete krudelaren kontura!

Gosez hiltzearen negozioa!

Elikadura burujabetzaz serio hitz egiten has-teko ordua da. Geure herritik bertatik hasita. ■

«
Zenbat eta gosete handiagoa,
hainbat eta gorakada handiagoa
nekazar-negozioetako
multinazionalen
mozkinetan
»

HIRUKO TXIKIAN
Joxemari Ostolaza

Izan da, *Cuatro* espainol telebista kateak lortu duen audientzia. Ia hemezortzi milioi ikus-entzule erakarri zion Eurocopak, Espainiako futbol selekzioak irabazi berri duenak. %90 inguruko kuota, *TNS Sofres*en arabera. Ehundik gorako ordu emanak, hemeretzi partidutan banatuak, batez besteko audientzia sei milioi ikus-entzuleek hornitua. Ni, neroni tarteko, frantses katearekin *zapping*atua espainol esatariak alboratu arren. *Zenith*mediaren arabera, gehien nabarmendu diren iragarkiak, Hyundai, Mastercard eta McDonalds izan dira. Espainiako Futbol Federazioaren publizitatearen

Inoizko handiena

eskubideak kudeatzen dituen Santa Mónica Sports agentziak dioenez, guzti honek bide berriak irekitzen ditu Sudafrikan

2010an jokatu den Mundialean. Cruzcampo garagardo marka da lehen lerroan dagoena, jada sinatua baitu kontratua. Bere arerio komertzial Mahouk, Real Madrilen eskubideak ditu bertako jokalaria barne, zehazki Iker Casillase-nak, eta ezingo du baliatu Espainiako elastikoz jantzitako Casillas ikonoaren irudia, kale bati bere izena jar diezaioten eskatu ondoren. Izan ere emozioa motorra da, finantza ibilgailua noranahiko zentzuan eta norabiderantz gidatu litekeena, zalea gatibu bilakatzeko gauza badena. ■

max⁺

cuenta | kontua

%
U.T.B.

**ERABILGARRITASUNAREKIN
KOMISIORIK GABE**

**“Uda honetan,
tipoari dagokionez,
nirea”**

Abuztuaren 31 arte

Gehieneko zenbatekoa 10.000€

Interes-tasa %5 U.T.B. (%4,889 nominala).

Ekainaren 1etik abuztuaren 31 arteko irekieretarako.

Diru-sarrerak eta itzulketak egiteko gutxieneko zenbatekoa: 2.000€.

Ohiko ordainsaria: %3,25 U.T.B. (%3,203 nominala).

Helbideratzeak ez ditu onartzen.

CAJA LABORAL
EUSKADIKO KUTXA

Hegaldia

I

“Agur ama, banoa”
aita kotxean zai
Ahizpa bat agurtu dut
bestea ere bai.
Motxila sorbaldetan
ondo lotuta, ai.
Nahiz eta ez nukeen
negarrik egin nahi...
Pozarren nago baina
ez nago hain lasai.

XDZ

IV

Bikoteak muxuka,
umeen marmarra,
agurrak, besarkadak,
poza zein negarra...
Detektoreak argi
markatzen du marra.
Barrurantz askok dugu
helburu bakarra:
Lotutako hegoak
astindu beharra.

II

Loiura heldu eta
baitetz uste arren
aitak esan dit “igual
galduko naiz hemen,
ez baitakit nik parking
kontuok zer diren”...
Ihes egin du dena
esan baino lehen
ahaztuta neukan hontan
zein euskalduna den.

V

Lagun zahar bat bertan
ene, “hau da marka!”
Gero beste ezagun bat
inor ez da falta!
Akorduen errota
martxan hasi da ta,
nahiz eta fakturatu
hamar kilo; kaka!
Itsatsita daramat
motxila galanta!

III

Coca Cola, sandwicha,
sei euro ta piku
gutxienez tomate
freskoak balitu!
Bazter baten jesarri
ta PCa piztu
ezin baitut inoren
koadrilara gehitu.
Hemen bakoitzak bere
historiak ditu.

VI

Hegazkina ipini
digute itzela,
hamabi ordu luze
baitira bestela.
Hegan noa pozarren
sorginak bezela
ta nork dio erratzik
barik natorrela?
Badirudi mundua
neuretzako dela...

Pello Otxoteko

Irun, 1970. Zientzia Biologikoetan eta Biokimikan lizentziatua. Goi mailako zikloko irakasle da: hemezortzi urtetik gorako ikasleekin dihardu Plaiaundi Institutuan: “Gizarteak edertasunarekiko eta estetikarako gustu falta dauka, eta gazteek, oro har, berdin”, esan digu. Poesian bilatzen du eguneroko bizimoduan eskas duen estetika. Estetika horren printza zenbait *Goizalbaren argitan* (Erein) liburuan aurki ditzakegu. Kritikaren azterketa eginarazi diogu Pello Otxoteko irakasle eta poetari.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

«Handiustea da egia iritsi nahi izatea»

POESIA JARDUERA IREKIA da berarentzat: “Nire buruari nahiz besteei begira idazten dut. Nire barnea hustu eta bestearengana iristen saiatzen naiz. Eta gaur idatzi dudana etzi ezberdina izango da agian. Areago, idatzita-koari esanahi berriak aurkituko dizkio beste batek, txinparta berriak...”.

Errealitatean bizitzeko beharra aipatu dugu solasaldian, baita poetak egia adierazi beharra edo nahia ere: “Egia agian ilusioa da. Ez dakit ilusioa den ere, berdin zait. Nik egiaren bat egon daitekeela sumatzen dut. Bizi garen lekutik, hurbilketa moduko bat egin dezakegula egiantz. Baina batzuetan, egiara hurbiltzea harroegia ote den iruditzen zait, handiustea da egia iritsi nahi izatea, eta tamalez, bizitza horretan galtzen dugu sarritan”.

Haraindiko begiraden bila, Itzalaren ñabarduretan eta Arnasa galduren ondarea emaitzen ostean Goizalbaren argitan liburuan maitasunaren aurpegi guztiak biltzen saiatu da: “Maitasunaren aurpegiak ez dute zertan adiera baikorrik izan, baditu adiera ezkorrak ere. Nondik eta nora ulertzen dituzun; errealitatearen adierak dira”.

Zientzia eta kimika ikasitako poeta zara. Nola uztartzen dituzu irakaskuntzaren eta poesiaren jardunak?

Jarduera erabat ezberdinak dira, eta horregatik gauza batetik bestera salto egin beharra sentitu izan dut, aldatzeko beharra. Alabaina, harrigarri irudi badezake ere, batzuetan bi jardueren artean harremanak sortzen dira, zubiak edota hariak... Garai batean, zientzia eta biokimika ikastean, fisi-

"Gaztelaniazko poesiak gehiago betetzen nau"

EUSKAL POESIAN gustu estetiko falta hartzen dut. Ideiak falta, sakontasun falta, formen falta. Eta nire burua barne sartzen dut. Gaztelaniazko poesiak gehiago betetzen nau, egia esan.

LITERATURAN aske sentitu nahi dut. Oker ez baldin banago, Xabier Letek herri honetan *eskuderiak* daudela esan zuen, *kapillak* deituak politikan: ekipoak. Ni ez naiz talde batekoa ez bestekoa.

PUBLIKATZEA gero eta zailagoa da. Nik orain arte lortu dut publikatzea, argitaletxe batean ez bada bestean. Guztietan ondo tratatu naute, jarrera ona izan dut editorearen aldetik. Baina independentea izan nahi dut.

MILITANTZIA garaia joan da. Niri ere onartzea kostatu zait. Garai batean baino eszeptikoagoa naiz orain gai honen aurrean, eta behinola lagun batek esan zidan: "Begira Pello, mundu honetan txurroak egiten dituenak txurroak saltzen ditu, kotxeak egiten dituenak kotxeak, eta liburuak egiten dituenak liburuak. Ez zaitez erromantikoa eta inozoa izan, argitaletxeek liburuak saldu nahi dituzte". Alegia, euskal literaturak AEBetako eta Europako edozein liburu saltzaileraren edo merkaturen baldintzak irentsi ditu. Zer bestela?

ka eta kosmologia ikasi edo irakurri nuen, mekanika kuantikoa. Bada, maila atomikotan gertatzen diren hainbat gauza magikoak dira benetan —kontzeptuez ari naiz, ez formulekiko loturaz—, hor gertatzen diren gauza batzuk magikoak, miragarriak edo poetikoak dira batzuetan. Konturatzen zara zientziak badituela poesiaren printzak edo zantzuak. Poesiaren formak lantzean eta poemak kokatzean, arrazonamenduz mugatzen hasten zarenean, zientziaren eta poesiaren arteko loturak aurkitzen dituzu nolabait.

Goizalbarean argitan zer da zure ibilbidean?

Aurreko hiruak galdera existentzialek bul-tzaturiko liburuak izan ziren, galdera batzuen erantzuna bilatu nahiak, eta erantzun estetikoak bilatu nahiak bereziki. Lehen bietan bizi kezkek ageri ziren eta *Arnasa gal-*

duaren ondarea-n bizi kezka horien bidetik amildegiaren ertzera iritsi nintzen. Krisi existentzialista garaian idatzitakoak dira beraz. Honekin berriz zerbait berezia gertatu zait. Orain arte poesia krisi garaian sortzen zela uste nuen, sentimenduaren edo artearen mina zela. Zorionez, frogatu dut alderantziz ere poesia gerta daitekeela. Poema sorta hau azken urteotan biziriko une goxoetan idatzi nuen, eta poesia ez dela bakarrik erresumineko oihu bat ohartu naiz. Betiere poesia ez dela pozaren isla eta espresioa soilik jakitun naizen arren.

Liburu honetara iritsi arte absurduari erresistentzia egin bide zenion. Oraingoan...

Bizitzan, errealitatearen bila goazela, absurduan bukatu diren bidexkak edo bide handiak aurki daitezke. Orduan, poesian bilatu nuen absurdua gainditzeko baliabidea. Aldion ez dut absurduarekin topo egin, aitzitik, gauza samurrak eta goxoak aurkitu ditut. Beharbada hauek ere absurduaren atzean daude, edo hauen atzean absurdua dago. Dena den, absurdua gainditu banu bezala bizi izan naiz.

Molde sinbolistetan ibilia zinen eta hala jarraitzen duzula esan du kritikariren batek.

Ez da guztiz okerra sinbolismoaren bidean segitzen dudala esatea. Nire aurreneko poesia hermetikoezia ez ote zen —eta ni neu ere halaxe nintzen— esan zidaten. Oraingoan metaforak eta sinboloak erabili ditut, baina hizkuntza leundu dut, poemek berniz moduko bat dutela uste dut.

Maitasunaren sekretuen misterioa agertzerainoko bidea egin nahi izan duzula ere esan dute.

Bada, ez naiz saiatu. Ez dut misterio hori argitu nahi, ez dakit misterio hori argitzerik dagoen ere. Zientzilaria naizenez "zientziak maitasunari ematen dizkion erantzun arrazionalak zein diren ezagutuko dituzu zuk?" galdetu didate. Badakit hormonak eta feromonak zer diren, oxitozinak gora eta behera nola dabil-tzan, ados. Ez dut ukatzen. Baina hori baino gehiago behar da poesiaren bidean joateko. Alegia, horien bidez maitasuna zer den azaldu daiteke, baina poesia horretaz harago sortzen da. Gainera askotan maitasuna eta pasioa nahasten ditugu, eta pasioa bukatzen denean...

Bukatzen esan duzu?

... pasioa amaitzen denean emozioak jarraitzen duela. Hasieran pasioa zena emozioa da

"Asko kostatu zitzaidan
liburua publikatzeko
erabakia hartzea: "Topikoa
izango al da dena?"
esan nion nire buruari"

orain. Eta emozioa zer da? Maitasuna? Agian.

Bizitzaren eta poesiaren artean ez dagoela berdintasun osorik gogoratu dizu hirugarren batek.

Kontziente naiz horretaz. Lagunek poesia idazten hasi aurretik esaten zidaten: “Pello oso buru karratua zara, sobera arrazionala”. Arrazionala naiz, ados. Baina esteta ere banaiz, estetika baten bila nabil bizitzan. Estetikaren bila ari naiz hitzen bidez eta musika daukat pizgarri.

Maitasuna adierazteko hitza bilatu duzu. Gaia baztertu xamar dagoela esan du beste batek.

Maitasuna ez dago agerian, ez da balore bat gaur egun. Batzuetan gauzen azalean eta bes-tetan sakonean dago, baina hor dago betiere. Une honetan zoritxarrez ez da lehen tokian. Gaur egun arrakastaren garaia bizi dugu, dirua, boterea...

Maitasunaren gaia oso xahutua dago, topiko-etan erortzeko abagune handia dago.

Hasieran asko kostatu zitzaidan liburua publikatzeko erabakia hartzea, beldur handia neukan. “Topikoa izango al da dena?” esan nion nire buruari. Baten batek topiko-etara gehiegitan jo ote dudan esan du. Li Bai poetaren eragina ageri da zenbait poematan, naturaren estetikaren bila ibili naiz. 100 orrialdeko maitasun poemen liburua idatziz inolako topikotan ez erortzea zaila da. Ahalegina egin dut. Saiatu naiz horietatik ihes egiten, gauza diferenteak ekartzen. Jakina, zaila da ohiko topikoetatik urruntzea, baina uste dut zer bait berria ekarri dudala.

Maitasuna eta berotasuna kidekotzat jotzen dira. Zure hainbat poemetan hoztasuna sumatzen da ordea.

Nahita egina dago. Ez nuen maitasunaren alderdi bakarra azaltzea nahi, maitasunaren aurpegiak bilatu ditut. Maitasuna poliedrikoa da, ertz eta erpin asko ditu eta horiek bilatu ditut.

Hoztasuna aurkitu izana dohaina izan daiteke...

Hoztasuna edo ez-maitasuna izan daiteke ertz horietako bat, maitasunak sortutako barruko ezinegon. Dena den, zenbait poematan, ez denetan, distantzia ikaragarria dago idazlearen eta idatziaren artean. Poema hotzak eta ezkorrak daude, horiek ere nahi nituen ekarri.

Azkenik, demagun badagoela zure liburua iragane-koa dela esaten duenik. Zer esango zenuke?

**Pello Otxotekok biolontxelo-
jotzen du. Musika du
poesiaren bidea argitzen
dion pizgailua. Goizalbare-
n argitan liburua kari, Esther
Barandiaran piano jole
irundarrak lagunduta, bere
poemak irakurri ditu Irungo
Kabigorri eta Donostiako
Koldo Mitxelenan.
Saio gehiago egiteko
prest dagoela adierazi digu.**

Hori ere oso bitxia da. Bai, badakit hori ere esan dutela. Kritiko batek “iraganekoa” dela esan du eta beste batek “inork ez dezala XIX. mendeko poema liburu baten aurrean gaude-nik pentsa”. Alegia, batek dio iraganekoa dela eta beste batek ez dela halakoa, kontrakoa bai-zik. Gizakia eta poesiaren arteko harremana ageri da hor. Batzuei gauza bat adierazten die eta beste batzuei beste bat. Nire usterako sailkatze horrek ez du zentzurik. Ze, maitasunaz ari bagara, minaz heriotzaz edo denboraz... Ez al dira gai unibertsalak? Espazioa eta den-bora gailentzen dituzten gaiak? ■

Hitz gezidunak

HEGAN EGIN		* DEITURA DESAGERTU- TAKO MUSI- KA TALDE		ERO	 MADDI SOROA	JOKALDI, PARTIDA		AIURRI, IZAERA		ABIADURA GELDITZEKO	
BERE IZATEZ						KOLPEKA		* IZENA		KALTEGARRI	
EGURALDI							UBIDE				
OHAIN, EBASLE						BANEUKA					
					FUTBOLEAN, TANTO	BEIRAZKO ONTZIA					
					MADARIKA- ZIO	LEKU BATEK BEREZKOA DUENA					
TONA		GIZA ITXURAKO MAKINA						ADAR TXIKI ETA MEHE			
ANIMALIA- REN UME		GORESLE						LOGURAREN EULI			
				EGUR-ZATI ERDI ERREA						INTERJEK- ZIOA	
				BIHOZBERA, ERRUKITSUA						ETSAI, KONTRAKO	
EDONORA	NORBAIT				ZATIKA						
	OSORIK, ZEHAZT				BIZITZARIK GABE						
						EUROPAKO MONETA					HELBURUA, XEDEA
						ALDERAN- TZIZ, ABEREA					
SELENIOA			KONTRA EGITEKO AKORDIO					GAIXO			
JOSTUN			GEHIEGI					EGUNEROKO JANGAI			
					LOTSATI					TENPERA- TURA	
					KRIPTONA					KONTSONAN- TE BIKOITZA	
ARGI						JARRAITU					
TALDE BATEN MAILAKAKO ANTOLAKETA						IODOA					
								ALFABETO GREKOKO LETRA			

Mokordoak gerrara

Bidean doala, mokordo batek beste batekin egin du topo:

- Kaixo, mokordo! Gerrara noa. Nirekin etorri nahi al duzu?
– Bai, noski!

Bi mokordoek bideari ekin diote. Gutxira beste mokordo bat topatu dute:

- Gerrara goaz! Nahi baduzu zatoz gurekin!

Hiru mokordoek aurrera jarraitu dute eta kaka zirina aurkitu dute parean:

- Gerrara goaz!
- Joan al naiteke zuekin?
- Ez, zirin! Gerra, gogorrentzat da.

Soluzioa

	H	P				J	B
B	E	R	Z		T	O	P
G	I	R	O		K	A	N
L	A	P	U	R	B	O	T
T	R	O	B	O	T	A	Z
K	U	M	E	I	L	I	N
	I	N	O	R	P	U	S
N	O	R	A	N	A	H	I
S	E	L	E	B	O	I	K
J	O	S	L	E	L	O	T
K	L	A	R	K	I	S	E
H	I	E	R	A	R	K	I
					A	I	O
							T

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Itzalaren eta argitasunaren arteko borroka

Sakanako taldeak argi du musika mezuak helarazteko erabili nahi duela. Euskal Herriko egoera politikoarekin oso kezkatuta daude, eta erasoei erantzuteko eta autodeterminazio eskubi-dearen alde egiteko aldarrikapenak egiten dituzte. Horretarako, eta bestelako sentimenduak ere plazaratzeko, 1980ko hamarkadako punkaren, euskal rockaren eta AEBetako hardcore melodikoaren arteko kantuak idatzi ohi dituzte, baita ska ukituko kantaren bat eta Bouncing Souls taldearen bertsio bat ere. Taldearen ezaugarri azpimarragarrienetakoa neska eta mutil banak ahotsak tartekatzea da; horrek kantuei kutsu melodikoagoa eta emaitza biribilagoa ematen die. Denbora gutxian aurtengo Gazte Topaguneko Zeru gorriko egunak, eta Euskal Herriak autodeterminazioa eta Musika Sakana indartuz ekimenetarako kantu bana grabatu du Hesianek.

Maite dugu

Hesian

AUTOEKOIZPENA

Iraupena: 29'20"

HESIAN

«Maitasuna izan daiteke borrokarik gordin eta mingarriena»

Gauzak dauden bezala, "maite duzue" ironia?

Esan beharrekoa beste era batera esateko proposa da ironia. Betikoa betiko moduan esatea erraza da, panfleto edo txosten bati akordeak ipini eta listxo. Kritikoak eta exigenteak gara gure buruarekin. Horretaz aparte, ironia hori are aproposagoa da sarritan, albisteetan edo kalean entzuten diren gezurrei aurre egiteko: lagunak ikusteko ehunka kilometro egitea, hildakoa lurperatu eta ezin negarrik egitea... Ez dugu nahi, ez dugu hori maite, baina behartuta gaude horrela bizitzera.

"Erasotzat jotzen dute garena babestea". Zein da defentsa onena?

Babes edo defentsak muturreraino eramaten direnean eraso bihurtu daitezke. Baina ez dira erasoak, dagokiguna soilik eskatzen dugu, borrokatu egiten dugu... Dudarik gabe defentsa onena, etsaiari min gehien egingo diona, eraikitzea da: gure herria oinarritik berpiztea. Eta, noski, erasotzen gaituztenean, aurre egitea.

"Zugatik emango nuke bizitza", "Ene zainak moztuko nituzke zure minak baretzeko". Halako erromantikoa da Nafarroako gazteria borrokalaria?

Gazteria nafarraren izenean hitz egitea gehiegi litzateke! Sentitzen duguna idazten dugu. Nork ez du noizbait maitatu? Nork ez du kontrolatu ezin duen zerbait sentitu? Maitasuna izan daiteke borrokarik gordin eta mingarriena. Sakanatik zer inspiratzen dizue itsasoak?

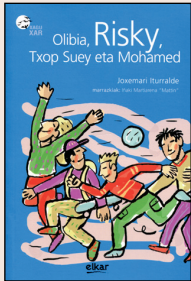
Itsasoa edo itsas bazterra muga bat da. Bizitzan gauza eta pertsona askotara loturik aurkitzen gara. Arnasa eta arnas ezaren arteko muga da, borroka etengabea. Ezintasunari buelta eman nahian gabiltza hor; itsasoak bere handitasunarekin lagunduko digu. Azken finean, itsasoa gauza askotara loturik egon arren, askea baita. Sinesten duzue musikak eta musika taldeek kontzientzia egin dezaketela?

Noski baietz. Musika tresna ezin hobea da komunikaziorako, eta komunikazioa kontzientziarako ezinbestekoa da.

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

**Olibia, Risky,
Txop Suey eta
Mohamed**
Joxemari Iturralde
ELKAR
124 orrialde
10 euro

Ikaskide berriak, atzerritik etorriak

Hamar urtetik aurrerako irakurleak gogoan dituela idatzi du Joxemari Iturralde *Olibia, Risky, Txop Suey eta Mohamed* kontakizuna. Iñaki Martiarena *Martin*-en marrazkiz alaituriko istorioan Risky eta bere ohiko lagunak –Gomax, Txilibitu, Titizia, Ezpainbete eta besteek– azaltzen zaizkigu, baina koadrila hori handitzera doa, ikastetxera atzerriko lagun asko iritsi direlako: Muhmi Tunisiakoa, Fatima Errumania-koa, Olibia Mexikokoa, Txop Suey Txinakoa, Tarik Marokokoa, Hamada Sharakoa... Izenak ez ezik, haien ohiturak ere bitxiak iruditzen zaizkie euskaldunei.

Ohartu arte beraiek ere harrigarriak direla besteentzat, eta gainera haietatik denek ez dituztela usadio berdinak ezta hizkuntza bera ere. ■

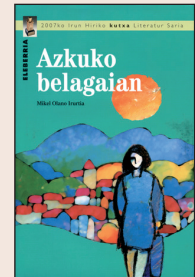
**Karmel 262.
Batzuen artean**
EUSKAL HERRIKO KARMELDARRAK
312 orrialde
13 euro (urteko harpidetza)

Karmel-ek ale berezi bi, Julen Urkiza zuzendaria omentzeko

Euskal Herriko karmeldarrek plazaratzen duten aldizkariak zuzendari ugari ezagutu ditu bere historia luzean. Bi gogoratzeagatik, Lino Akesolo, gerra aurreko azkena, eta Santiago Onaindia, gerra ostean *Karmel* berriro argitaratzeaz arduratu zena aipa genitzake. Euskararen eta euskal kulturaren alde, baita formazio erlijiosoaren eta benetako etorkizunaren alde lan egiteko asmoz plazaratzen da *Karmel* aldizkaria, eta azken 25 urteotan (1984tik 2008ra) zuzendari bera izan du: Julen Urkiza. Ospatzeko kontua zela-eta, ale berezi bi kaleratu dituzte oraingoan. Orri kopuru mardula dute biek. Aurrenekoak ohiko aldizkariaren mamia du, 312 orri eta 35 idazleren ekarpenak. ■

Iazko Irun Hiria eleberri-saria

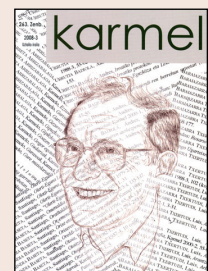
Mikel Olanoren Irurtiak idatzitako *Azkuko belagaian* nobelak irabazi zuen 2007ko eleberri-saria Irun Hiria literatur lehiaketan. Nikaraguako hiri batean lankidetzaprograma bat aurrera eramatearekin amets egiten duen emakumea du protagonista. Sendagilea da lanbidez, baina Nikaraguan lehen hezkuntzako ikastetxe bateko zuzendaritza-taldean lan egiteko helburuarekin aurkeztu du bere burua haraino joatea ahalbideratuko dion Gobernu Kanpoko Erakundearen. Nolanahi ere, ametseko bidaia atzeratu egingo zaio, eta bitartean gainbehera doan Estarta izeneko herrixkara bidaliko dute sendagile. Handik laster alde egingo duela jakinik, zaindu behar dituenak urruntasunez tratatzen ahaleginduko da medikua; modu berean erantzungo diote herritarrek, bere jarrera ikusita. ■

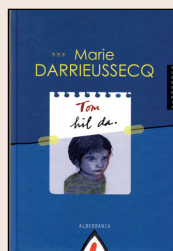
**Azkuko
belagaian**
Mikel Olanoren Irurtiak
KUTXA FUNDATZIOA
152 orrialde
10 euro

Karmel-en bibliografia osoa

Aldizkariaren zuzendaritzan 25 urte bete dituela irakurleekin ospatzeko, *Karmel*-en historia luzeko (1931-2008) bibliografia osoa eskaini du zenbaki berezi honetan Julen Urkizak. Aurretik ere plazaratua zegoen aldizkariaren bibliografia, baina zatika: esate baterako, Julen Urkizak berak argitaratua zuen *Karmengo Argia*-koa (1931-1936); eta *Karmel*-ena: (1957-1961), (1970-1985), (1985-1987) eta (1995-2002); Anjel Loberak berriz, 1970-1994 bitarteko bibliografia kaleratu zuen. Aurretik egindako lan hori osatu du Urkizak, 2003-2007 bitarteko bibliografia Loberarenari gehituz. Bibliografia osoa bi eratara dago egituratua: idazleaz idazle eta gaien arabera. Idazleak alfabetikoki daude sailkatuta, jarraian egindako ekarpena eskainiz. Gaien atalean bertso eta olerkiak gutxiago hartu dira kontuan, ez luzatzearen. ■

**Karmel 263.
Batzuen artean**
EUSKAL HERRIKO
KARMELDARRAK
338 orrialde
13 euro
(urteko harpidetza)

Tom hil da
Marie Darrieussecq
ALBERDANIA
176 orrialde
19 euro

Ama bere haur txikiaren galeraren aurrean

1969an Baionan sortutako Marie Darrieussecq idazlea finalista gelditu zen Goncourt literatur lehiaketan *Tom est mort* nobelarekin. Karlos Zabalak *Tom hil da* tituluaz euskaratu du nobela hori orain. Hamar urte lehenago lau urte eta erdiko semea hil zitzaion ama du kontalari. Epe horretan sentimendu lazgarri guztiak izan ditu emakumeak, haurraren heriotzari aurre egin nahian: hasierako ezin sinetsizkotik ikara gorriara, suminduraren erditik gorroto gogorrera. Beste bi umeren ama da, baina argi dauka Tomen anaia zaharrraren eta arreba txikiaren ama oraindik bizi

bada ere, Tomen ama ezetz, hura hil egin zela, bere mutiko txikia hil zen une berean. ■

Pasaiaiko herriko notizia, bertso, kanta eta marrazkitan

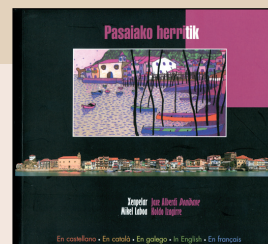
Pasai-Donibaneko Lintxua dendak berrargitaratu du *Pasaia-ko herritik* liburua, 1981eko edizioa CD batekin eta parte hartzaile berrieekin osatuz. Herriko notizia bertsotan jarri zuenarekin hasi, Xenpelarrekin alegia, eta gaur egungo artistetaraino: Mikel Laboak musikaturako bertsoak, Koldo Izagirreren azalpenak euskaraz eta gaztelaniaz eta Joxe Alberdi "Donibane"-ren marrazkiak. Gainera, edizio berria euskaraz, gaztelaniaz, frantsesez, katalanez, galizieraz eta ingelesez kaleratu da, hainbat itzultzailearen lanari esker. ■

Pasaiaiko herritik

Batzuen artean

LINTXUA

48 orrialde+CDa

PEDRO MARTÍN

«Garbi azaldu nahi izan dut gastronomia kultura ere badela»

Gastronomiari eskainitako zortzi liburu badituzu plazaratuak. Haiek osatzean, zertan jarri izan duzu bereziki arreta?

Garbi azaldu nahi izan dut gastronomia kultura ere badela. Horretarako, liburu guztietan gastronomia, kultura eta argibideak batu izan ditut. Denetan aurkituko ditu irakurleak honako zehaztasunok: pintxo edo plateren batzuk nola egin daitezkeen; horiek horrela egiten dituen ostatuaren argibideak eta jate-txe hori kokatutako herriaren historia eta idiosinkrasia. Horretara mugatzen naiz, ni ez naizelako inor pintxo edo plater bati kalifikazioa jartzeko, ezta herri bat bestea baino ederragoa dela epaitzeko ere.

Zer aurkituko du irakurleak *Cocina vasca con encanto*. *Las mejores recetas de las casas rurales*-en?

Aurrekoetan ibilitako bide berari jarraitu diot, eta espero dut liburuan agertzen diren argazkiak (Alex Iturraldekin egin ditut guztiak) eta bildu ditudan sukalde errezetak, baserri etxeen kokalekuaren gaineko zehaztasunak eta aldiro aipatzen dudana baserri etxeari buruzko argibideak balioko diotela irakurleari antzemateko gure baserri etxe, landa turismo eta baserri hotelek daukaten eskaintza turistikoaren, gastronomikoaren eta kulturalaren maila.

Nolakoa da maila hori?

Ziurtatu dezaket baserri etxeetako erosotasunak, harremana eta zerbitzuak ez diotela inongo inbidia-rik izan behar gure hiri handi eta txikietan dauden bestelako ostalaritza etxeetakoek. Alde on nabarmena dute, gainera, baserri etxeek: lasaitasuna eskaintzen dute eta etxeko produktu biologikoekin egindako gastronomia.

egileari galdezka

Baserri etxeetako sukalde errezetarik onenak

Juan Mari Arzak, Martín Berasategi eta Koldo Roderosukaldari en hitzaurreekin plazaratu du Pedro Martínek baserri etxeetako sukaldeari eskaini dion liburua. Txertoa argitaletxearen bidez argitaratu duen *Cocina vasca con encanto*. *Las mejores recetas de las casas rurales* liburuan Euskal Herri osoko baserri edo landa etxeetan aurki daitezkeen plater gozoenak izan ditu kontuan euskal gastronomian aditu dugun Pedro Martínek.

1992an kaleratu zuen *Pintxos donostiarras* zirimokaduei buruzko aurreneko liburua; 1995ean *Donostia pintxo a pintxo* lana; 1996an *101 Sociedades Gastronómicas de Gipuzkoa* eman zuen argitara, eta Perigueux-eko (Frantzia) nazioarteko lehiaketan eskualdeko sukaldaritzari buruzko liburu hoberenaren saria irabazi zuen; 1999an *El Camino de Santiago plato a*

Cocina vasca con encanto

Pedro Martín

TXERTOA

288 orrialde

30 euro

plato; 2004an *Ruta de monasterios de Euskal Herria* eta *Pinchos de Pamplona*, eta 2005ean *Los mejores pintxos de Donostia*. Aste honetan aurkeztu dizuegun lanean aipatutako baserri etxe bakoitzeko kokalekuaz eta platerik onenen errezetez gainera, etxea osorik alokatzeko aukerarik dagoen ala ez, eta nekazaritza lanetan parte hartzerik izan dezakegun ala ez ere zehaztu du. ■

Ezpalak

GORKA BEREZIARTUA

Munlet eta Eureka Hot IV.

Sarean bueltaka jakin dugu azken hilabete honetan Euskal Herriko bi talde interesgarriak euren disko berriak doan deskargatzeko moduan jarri dituztela Interneten. Munlet taldeak (argazkian)

bere emaitza berria dakar, *Clinica de ruidos* izenekoak: elektronika, punk eta rock doinuak nahastent dituzten kantak dira eta Creative Commons lizentziarekin banatuko da. Joan den urteko Bilbo Hiria Pop Rock lehiaketan bigarren saria eskuratu zuten.

Diskoa deskargatzeko <http://ttiki.com/245> helbidera jo besterik ez duzu. Eureka Hot IV taldeak berriz, AEBetako musika beltza lantzen du punk rockaz lagundurik. Sei kanta ditu diskoak eta kritikaren txaloak jaso zituen. Deskarga <http://ttiki.com/244> helbidean.

Pantxoa Etchegoin,

Terexa Lekunberri, Jean Haritschlar eta Marikita Tambourin ariko dira Biarritzeko Mediatekan euskal kulturaren inguruko mintzaldi zikloan. Aurreneko aldiz antolatu dute ekitaldia eta euskal kantuz, pastoralaz, arkitekturaz eta hizkuntzaz ariko dira berbetan. Uztailaren 17an zabalduko da zikloa Etchegoinen hitzaldiarekin eta abuztuaren 21ean amaituko da. Informazio gehiago www.eke.org webgunean.

Txapa irratia

Bergarako musika taldeen kanteekin CD bat argitaratuko du. Herriko gaztetxean taldeek egindako kontzertuak grabatzen arituak ziren horretarako, baina ez zuten denen grabazioak lortzerik izan. Aitzakia hoberik bai jaialdi bat antolatzeke? Joan den asteburuan kontzertu maratonia egin zuten, Txaparrada Musika. Talde bakoitzari 20 minutuz agertokia utzi eta emaitza grabatu zuten. Orain kanta bana aukeratu beharko dute diskoarako. Gainera, banda bakoitzari buruzko informazioa bilduko duen liburuak ere prestatzen ari dira.

Juan Mari Lekuona

zenaren azken poemak bildu ditu Jon Kortazarrek *Ibaiek basamortuan* liburuan. Ikerketa lan handiaren ostean Lekuonaren 49 poema argitaragabe berreskuratu ahal izan dituzte.

Lekeitiokale jaialdia asteburuan

19. aldiz ospatuko dute aurten Lekeitioko Kale Antzerki Nazioarteko jaialdia. Hilaren 11, 12 eta 13an izango da eta Errusia, Alemania, Portugal, Quebec, Frantzia eta Herrialde Katalanetatik etorritako antzezlanak izango dira ikusgai. Nazioartea etxetik eraikitzen denez, euskal konpainiek ere izango dute beren tarteak: Markeliñek *Terapia* lana aurkeztuko du eta *Zuberoan sortua* izeneko gunea ere antolatu dute. Gune horretan Amaren Alabak taldearen musika eta dantzaz gozatu ahal izango da, baita Mixel Etxekopar musikariak eta Pierre Vissler clownak prestatu duten ikuskizunaz ere. Jaialdia antolatzeaz arduratzen den Xut Kultur Elkartearen esanetan, Zuberoako maskarak eta pastoralak izan dira euskal kale antzerkiaren aitzindariak; Zuberoako artistek tradizio horiek berritzeko egin duten lanari oihartzuna eman nahi diote aurtengo edizioan.

Marky Ramone, The Jayhawks eta Ray Davies Azkena Rocken ariko dira

GASTEIZKO AZKENA ROCK FESTIVAL jaialdian ariko diren zazpi talde berriren izenak jakinarazi zituen joan den astean Last Tour International antolatzaileak: Marky Ramone (The Ramones talde ezaguneko kide izandakoa), The Jayhawks, Ray Davies, Hanoi Rocks, Hayseed Dixie, Lagartija Nick eta Yawning. Aurretik konfirmatuta zeuden taldeen artean The Sonics, Blind Melon, Blues Explosion eta Gutter Twins daude, besteak beste.

Zortzi euskal artisten lanak Artiumen

HIRUGARREN aldiz Gasteizko Artium museoak *Inguru burbilak* erakusketa antolatu du. Uztailaren 3an zabaldu zen zortzi euskal artisten lanak ikusgai jarri dituen erakusketa, eta irailaren 14ra bitartean egongo da bisitarien zain. Elena Aizkoa, David Civico, June Crespo, Taxio Ardanaz, David Martinez, Ismael Urrutia, Alain M. Urrutia eta Zigor Urrutiaren lanak bildu dituzte aurtengo ediziorako. Bi urtero antolatzen da *Inguru burbilak* eta dagoeneko 24 artista berriren lanak eman ditu ezagutzera.

Igor Kaltzada soziologoak

Berrian: «Eusko Ikaskuntzako euskal nortasunaren inguruko ikerketa batean aipatzen zen herrialde eta hizkuntz gutxiagotuen, beste edozein komunitate baino lehenago jarri direla blogosferaren lurralde birtualaren konkistan. Eta, noski, txostenak dioenez, euskal blogosferak, oso modu proaktiboan erreakzionatu omen du. Horren testigantza bezala euskararen beraren presentzia sarean. Ez al da mapa globalean, gure lurralde hori eraikitzeke modua. Bai, ziberespazioaz

ari naiz, mundu birtualez, bada-
kit. Baina... zein izan da, Obamak
Hillary garaitzeko faktore erabaki-
garria? Ziberespazioa eta sareak
oso modu egokian kudeatu izana».

Etsaiak taldeko kideek *Entzun.com*-en:

«Euskal musikan iraultza txiki bat edo zerbait berritzailea behar dela iruditzen zaigu. Urte asko daramatzagu dinamika berdinean eta desgastea nabaria da. Ez dakit zer eta nondik etorriko den, baina 80ko hamarkadan bizi izan zen iraultza musikaren antzeko zerbait beharko litzateke».

Atlantikoko horma: bunkerren arkeologiaren arrastoan

Museum Cemento Rezola. Ekainaren 26tik azaroaren 2ra.

Mixel Estebanen *—Regards sur La Seconde Guerre mondiale en Pays Basque* liburuaren egilea— inaugurazio hitzaldiarekin zabaldu da erakusketa. Euskaldunek II. Mundu Gerran—eta Atlantikoko hormaren inguruan— bizitako pasadizoak eta nondik norakoak jaso ditu lapurtarrak.

Lapurdi aldean bizi garen askok Atlantikoko hormaren inguruak ibili ditugu engoitik. Erakusketak hormaren izari alimalea nahiz geure historia hurbila hobeto ezagutzeko parada eskaintzen digu. Hormaren berririk ez baduzu, horra hor erakusketa bisitatzeko nahiz hormaren arrastoa ezagutzeko parada, bakarka edota museoak berak eskaintzen dituen bisita gidatuek lagundurik. Anartean, gogoia pizteko eta hormaren arrastoari segitzeko hainbat datu eta akuilu.

Hormak 4.000 kilometroko itsasertza hartzen du, Lapurditik Norvegiaraino. 12.000 eraikinek osatuta dago, 600 motakoak dira, hormigoiz edo betonez, 291.000 pertsonak bortxaz eginak. Hendaia eta Norvegiako ipar lurmuturretan eraiki ziren defentsak gune trinkoenak. Normandiako gunea (tankera hartzeko Steven Spielberg-en *Saving Private Ryan* filma gogora ezazu) ere hagitz sendoa izan zen, defentsarako ez ezik britainiaren aurkako erasoa ongi antolatze xedetan.

Bunkerrak 1942tik 1944ra bitartean altxa ziren, Adolf Hitlerren aginduz, prefosta. Joseph Goebbels, Erwin Rommel mariskala eta Fritz Todt ingeniaria jardun ziren Führer-aren alboan. Goebbels propaganda *Ministro maltzurra*, Rommel *Basamortuko azeria* eta Todt *—Todt* erakundearen burua— *Ingeniari iaioa* imajina ditzakegu Hendaia eta Anton Abbadia Gazteluan ostatu hartuta: Europa osoa ez ezik mundu osoaren jaun eta jabe izatearekin amets egiten dute.

Hormaren egile Fritz Todt-en ametsak Heinkel He 111 hegazkinean amaitu ziren alta. Adolf Hitlerren aginduz izan ote zen? Erran dezagun heriotzaren kausak ez zirela argitu. Führer-aren aginduz ez zirela argitu, alegia. Horrela idatzita dago. Bunkerren arkeologian duzu arrastoa.

Fritz Todt ingeniaria arduratu zen hormaren diseinuaz.

MIKEL ASURMENDI

euskarazko komunikazioa
eta hizkuntza gutxituak
masterra

aurre-matrikula

Uztailaren 18ra arte

Gizarte eta Komunikazio Zientzien Fakultatean

harremanetarako

94 601 3006

simon.pena@ehu.es

txema.ramirezdelapiscina@ehu.es

2008/09 ikastaldia

euskarazko komunikazioa
eta hizkuntza gutxituak
unibertsitate masterra

<http://www.euskarazko-komunikazioa.info>

babeslea

Kultura Saila
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza

sustatzalleak

berria

antolatzailea

Universidad
del País Vasco

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA ETA ARGAZKIAK:
URKO APAOLAZA

Otzaurte (Gipuzkoa)

Beunde, baso eta larre

Basoa aspaldi kolonizatu zuen euskaldunak, maneatu eta bere intereserako esplotatu. Aratz magaleko Beunden, pagoen soiltasunak harrituko du bisitaria. Txurruko puntaren soineko freskoa da basoa, eta artzain txabolak harkaitz zorrotzen artean ezkutatzen dira.

Otzaurteko portua lerro batean dago, ur tantek orain Mediterraneora eta orain Kantaurira egiten duten horretan. Zegamatik edo Etxegarategatik iritsi daiteke bertara. Bide gurutzaketa horren pribilejioz eta San Adrianek Aizkorri zulo bat egin zionari eskerrak, Otzaurte pasabide ezaguna izan da mandazain, basomutil eta artzaintzat.

Benta horretatik errepide batek eramango gaitu Beundeko (Beunda) atsedenekura. Toki paregabea da hau, berdin Aizkorriko malkar zorrotzak igo ondoren oinak belar-

rretan lasaitzeko, berdin otordurako, edo onddotarako. Lehenago taberna zegoen bertan ehiztarietzat, orain etxolatxo bat familiarentzat. Beundeko sarioian basoak eta larreek bat egiten dute; bata eta bestea ehunka urteko bizikidetzaren irudi dira.

Basoa: eremu zibilizatua

Piztia arriskutsuak zeuden inguru basatia zela uste zenuen? Ba ez. Ukitu gabeko lur misteriozua? Ezta ere. Euskal Herrian ez da, aspalditik, Amazonasik izan, baso “zibilizatua”

baizik. Ebakidura bakoitzak badu bere logika, adarren itxurak zentzua. Forma bakoitzean gizakiaren eskua dagoela konturatuko da norbera.

Erdi Aroan baso gehiena zuhaitz tantaiez josia zegoen arren, gero eta ugariagoa zen txara motakoa, ipurditik behin eta berriz moztzen zena egur-ikatz lortzeko. Burdinolentzat preziatua zen material hori eta horregatik zen hain ugaria; XVI. mendeko Gipuzkoako probintziaren herena txaradiz beterik zegoen.

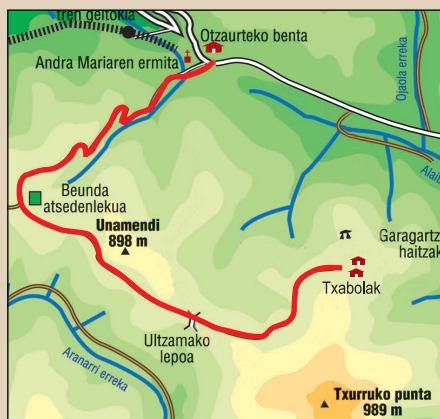
Baina ontzigintzak, burdingintzak ez bezala, enbor sendo eta

bereziak behar zituen. Horregatik, Aro Modernoan pago mugarrotua zabaldu zen izugarri, zenbait lekutan hegemoniko bihurtu arte. Enborra lurretik bi metrora lepatzen zuten eta sistema horrekin abereek ez zituzten kimu berriak jaten. Izan ere, demografiaren presioa zela-eta, lurrak behar ziren abereak bazkatzeko, eta mugarrotzea formula egokia izan zen: ezkurra eta egurra, biak batera. Egungo pago kiribilduak ondare historiko ere badira, eta Beundera bidean ale politik ikus daiteke.

Ordurako basoak galdurik zuen izaera naturala; baratzeak bailiran, zuhaitz haztegietatik milaka landare aldatzen zituzten urtero udalek, Diputazioak hala aginduta. Ez dakiugu zehazki Beunden zein landare aldatu zituzten, baina Seguran, adibidez, 1750-1808 artean 64.940 aldaxka sartu zituzten. Gero desamortizazioa etorri zen –eliz lurren salmenta–, eta azkenik, papererako pinuaren erreinaldia. Hala ere, Aratz-Aizkorriko galtzarbean pagoa sendo errotu da eta gaur arte iraun du. Egiaz, oraingo oihana duela bi mendekoaren hirukoitza da Euskal Herrian.

Larrea: partzoneria Gipuzkoa eta Araba artean

Beundetik pista eroso bat abiatzen da, zuhaitzen abarotik landa. Basoak eta larreak bat egiten dute linbo horretan. Bidean barna, Unamendi (898 m) izkin egin eta Garagartzako haitzak laster azalduko zaizkio ibiltariari. Horien babesean, ezkutaturik, artzain txabola bikaina dago. Zegamako asurmenditarren

Zegama

IRISTEKO

Etzegarateko portutik Zegamara doan errepidea hartu. Otzaurtera iritsitakoan errepide batek San Adrianera eramango zaitu, horien erdian dago Beunde.

OHARRAK

Zegaman Andueza Egur Museoa ikus daiteke. Basoaren ezaugarriak interpretatzeko gunea da.

Ordutegia:

Astelehenetik ostiralera,
10:30-13:30 eta 15:30-18:30;
larunbat eta jai egunetan,
11:00-14:00 eta 16:00-19:00.
www.museomadera.com

artaldeak Txurruko punta inguruetan bazkatzten du udan.

Aizkorriko artzaintza, irudi bukolikotik haratago, hamaika familiaren ogibidea da oraindik. Gipuzkoako eta Arabako Partzonerian 8.000 ardi ibiltzen dira; gutxi dira, baina, uda sasoiaren mendian pasatzen duten artzainak, Urbiako zelaetan

Goian, pago mugarrotua Beundera bidean. Ezkerrean, arbol tantaia atsedenlekuan.

batik bat. Partzoneria hainbat mendetako elkarlanaren ondorioa da; gaur egun honako herriek hartzen dute parte: Arabako Donemiliaga eta Asparrena, eta Gipuzkoako Idiazabal, Segura, Zegama eta Zerain. Elkarte horren bidez baso eta larreen ustiaketa erregulatu izan da eta iraganean auzolana izan du oinarri, horra zer zioen XX. mendeko euskarazko bando batek bide berriak irekitzeko herritarren betebeharrak: *...garoa ekartzen duten guziak bearko dute jua lanera datorren asteartean goizeko zortzietarako, eramana bakoitzak pikachoya edo achurra eta peazaya. Garoa izerdiaren truke, herri-lurren filosofia.*

Begirada bat Txurruko puntatik

Aukera duenak Txurruko puntara (989 m) bueltaxka bat egin lezake. Garagartzara iritsi baino lehen, Ultzamako lepoan, larrean gora zuzen jotzea besterik ez da behar. Otzaurtetik ere igo daiteke zuzenean lepo horretara. Beundeko basoan, zuhaitzen akropoli honetan, galbiderik ez dago. ■

TALLERES

Mitxelena s.coop.

Torno bertikala: Ø 4.200 x 2.000 · Fresadora: 10.000 x 3.500
Barrenatze mekanizatua

Eziago poligonoa, 21 · Hernani -Gipuzkoa-

© 943 552 512 / 552 516 · Fax: 943 552 816 · info@talleresmitxelena.com

www.talleresmitxelena.com

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

ASTRONOMIA

Marte, bizitzarako aproposa

PHOENIX ZUNDAK Marteko gainazalean hartutako lehen lagina analizatu berri du. NASAk adierazi duenez, laginak elemen-

tu ez-organikoak ditu, hala nola magnesioa, potasioa, sodioa eta kloroa.

Zientzialarien arabera, elementu horiek Antartikako haran idorretan daudenen antzekoak dira; alkalinitate handiko laginak direnez, iraganean Marten ura izan dela ematen dute aditzera. Lehen analisi horretan ez dute urik topatu, baina laginak zundak dituen zortzi labeetako batean berotu dituztenean, karbono dioxidoa eta ur-lurrina azaldu dira.

Gainera, ez da elementu toxikorik azaldu, eta horrek Marten bizia izan dela, izan daitekeela eta izango dela baieztatzeraz bultzatu ditu ikerlariak. **I**

Phoenix zunda Marteko gainazalean erakusten duen marrazkia.

O s a s u n a

JABIER AGIRRE

Giltzurruneko tumorea bagina bidez erauzia

RUFINA GILO du izena istorio honetako protagonistak. 66 urteko emakume honek, hiru seme-alabaren ama, giltzurruneko tumorea zeukan, eta bere medikuak teknika berri batekin operatu nahi zuela esan zionean ez zuen inolako zalantzarik izan. "Dena hobe beharrez izango zela esan zidan medikuak, eta hortaz, zenbat eta lehenago egin, orduan eta hobe" pentsatu zuen. Esan eta egin. Arrakasta osoz gainera.

Teknika berriak pazientearen zulo edo hutsune naturalak aprobetxatzen ditu (ahoa, bagina, uzkia, etab.), egin beharreko ebakiak gutxitzeko. Horri esker, ebakuntza-ostea ez da hain mingarria, eta gainera laburragoa izaten da. Kasu honetan, Bartzelonako Clinic Ospitaleko Urologia Zerbitzuko Alcaraz doktoreak koordinatu zuen ebakuntza –baginan zeharreko nefrektomia– eta hiru egunera alta ematen zioten gaixoari.

Operazioa teknika tradizionalekin egin izan balitz, laparoskopioa bidez hain zuzen ere, aurrena sei zentimetroko ebakia egin behar izango zioten gaixoari, handik tresna eta instrumental kirurgikoa sartzeko. Eta horrek, zilborraren inguruan orbain handi samarra uzteaz gain, suspertzeko denbora luzatu eta molestia gehiago eragin izango litzioke.

Europar aurreneko aldiz egindako ebakuntza horren ondotik –duela hilabete batzuk antzeko bat egin zen Brasilen aurreneko aldiz–, pentsatzekoa da teknika berria gero eta gehiago erabiliko dela. Oraingo 25 gaixo ingururi operazioa egingo aurreikusten dute, urtero, ospitale horretan. Giltzurrun osoa edo haren zati bat ere erauzi behar zaien emakumeentzat teknika egokitzat jotzen da baginan zeharreko erauzketa, betiere erauzi beharreko alea ez bada 14-15 zentimetro baino luzeagoa, eta haren diametroak ez baditu hamar zentimetroak gainditzen. Aurretik seme-alabak izan dituzten emakumeetan ebakuntza errazagoa izango litzateke, beren erditze-kanala zabalagoa baita.

Rufina Gilo, ebakuntza egin zion mediku taldearekin.

ASTROMEDIKUNTZA

Ilargiko hautsa
arazo iturri

ILARGIKO HAUTSA garbitasun arazo hutsa baino gehiago izan daiteke astronautentzat, batez ere ilargian denbora luzean iraun behar dutenentzat. Halaxe diote NSBRI erakundeko Kim Prisk ikerlariak eta haren lankideek. Garatzen ari diren ikerketaren bidez, ondoko galdera hauei erantzun nahi diete: zenbat hauts sartzen da biriketan? Nora doa hauts hori? Zenbat denbora irauten du? Eta zein arrisku du?

Joan den mendean, *Apollo* misioetan hautsa jantzieta itsatsi eta ilargi-modulu barrura sartzen zen. Hainbat astronautek adierazi dutenez, usaindu egin zezaketen hautsa.

Ez dirudi inor gaitxotu zenik, oso denbora gutxi eman baitzuten ilargian, baina etorkizunean misio luzeak egiteko asmoa dagoenez, kezka handia sortu du zorioko hautsak.

Ilargiko grabitate oso txikia dela-eta, hautsa ez da biriketan itsasten, eta horrek arazoak ekar diezazkioke bertan luze egon behar duenari.

Antza, grabitate txikiak eragiten du kezka handiena. Lurrean hautsa arnasten dugunean, grabitatearen eraginez biriketan itsasten da, baina ilargian, grabitate eza dela-eta, suspentsioan segitzen du. Horrela, hauts hori biriketako leku sakonetaraino joan daiteke, kanporatzea zailduz.

Medikuntzaren aldetik galdera ugari daude erantzuteko. Bateren batek esan dezake “ez utzi hautsari modulueta eta abarretan sartzen”; egia da, baina Lurrean ere oso partikula txikiak arazo dira gaur egun, ez baitago iragazki perfekturik. Egun batzuk igaro behar dituztenei ez zaie ezer ere gertatuko, baina hilak edo urteak igaro behar dituztenei bai. **I**

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Eukaliptadiak

DAKARZKIGUN PAISAIK hamaika aztoratu dute, dagoenerako. Tartean, unibertsitatea mugitu da; bai, bai, gezurra badirudi ere mugitu egin da, jo zintzarri eta aldabak! EHuko Landare Biologia eta Ekologia sailak azken urte hauetako berotzarren aurrean zuhaitzen jokabidea aztertu du (*Trees-Structure and Function* aldizkariaren 2008ko ekaineko alean argitaratua dute: *Photoprotective responses of Mediterranean and Atlantic trees to the extrem heat-wave of summer 2003 in Southwestern Europe*). Iberiar penintsulan elkarren itzalean bizi diren zuhaitz eta zuhaitsa atlantiarren eta mediterraniarren joerak alderatu dituzte. Beroari erantzunez espezie guztiek antzerako bidea egin dute: argitasunetik babesteko E bitamina pilatu, klorofila kopurua murriztu eta “xantofilen zikloa” deritzana sustatu. Etorritakoa beroa izaki, uste guztiak egiaztatu eta espero zitekeen emaitza berretsi da: landare mediterraniarrek airosoago eraman ahal izan dute beroa. Etortzekoa den ikuskizuna eta ikusteko den etorkizuna argi da, bekoz beko dugu, aldaketa ez baita ez ikuskizun ez etorkizun, gaurko eta hemengo kontua da. Pagoa iparrera alde egiten ari da eta dagoenerako toki batzuetan espezie batzuk galdu direla diote –azeri-mahatsa kasu, *Arctostaphylos uva-ursi*–. Hegotik datorren eta iparrera doan geroa.

Bero sorraren altzoan dator eukaliptoa (*Eucalyptus globulus*), gozo. Tasmaniatik abiatu zuten kolonizazio txangoan hemen dira. Ez datoz bakarrik, ordea. Eukaliptoen bizkarra nora, haien bizkar bizi direnak hara. Pinu beltzarekin (*Pinus radiata*) geurean gertatu dena bera dute Galizian basoetako mahai gainean. Luberri batera ekarritako landare arrotzak hirugarren belaunaldirako sorbaldan ditu jatorrizko lekuetako gaitzeak eta izurriteak; haien sortzaileek, paraje berrietan ezezagunak, harrapari aurkaririk gabe, pinua eta eukaliptoa samur etorri diren sailetan andere eta nagusi egiteko pagotxa dute. Klimaren aldaketak eukaliptadiak sortzeko tentazioa kitzikatuko duenez, hona hemen jarri ordurako gainean izango dituzten bi aurkari nagusiak, hosto-jaleak biak: eukaliptoaren gurgurioa (*Gonipterus scutellatus*) eta *Mycosphaerella* generoko onddo jendea.

Eukaliptadia.

ideia batetik errealitatera

web garapeak

multimedia

aholkularitza

edukiak

iametza

interaktiboa

www.iametza.com
T.943 37 67 16

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

“És rodó i dura molt”

Ezkerrean: gaur egungo Chupa Chupsek Salvador Dalík diseinatutako logoa daramate oraindik. Goian haur bat Chupa Chupsa jaten 60ko hamarkadan.

BARTZELONA, 1958. Enric Bernat (1923-2003) gozogileari ideia bitxia bururatu zitzaion: makil batetik hel zitekeen karamelua egitea. Bernatek ederki zekien gozoki kontsumitzaile ugariak haurrak zirela, eta karamelua eskuarekin ahotik ateratzeko ohitura zutela, gozokia pixkanaka nola kontsumitzen zen ikusteko.

Gozogintzarako zaletasuna familatik zetorkion Enric gazteari. Josep Bernat aitona Espainiako Estatuako lehen gozoki fabrika zabaldu zuen. XIX. mende erdialdean denda zabaldu zuen Bartzelonan eta, sei seme-alabak lanean ipini zituen, fabrika txikia antolatu zuen. Espainiako Gerra Zibilean fabrika suntsitu zieten, baina karameluak egiteko artea ondorengo belaunaldietara iritsi zen. Horrenbestez, Enric Bernatek hainbat gozogilerekin ikasi zuen ofizioa eta 26 urte zituela, Nuria Serra andregaiarekin batera –hura ere Bartzelonako gozogile baten alaba–, Productos Bernat enpresa zabaldu zuen. Lau urte geroago krisian zegoen Granja Asturias enpresan parte hartzen hasi zen. Bernaten eskutik enpresak berehala egin zuen gora, baina 1958an makiladun gozokiaren ideia aurkeztu zienean, bazkideek biz-

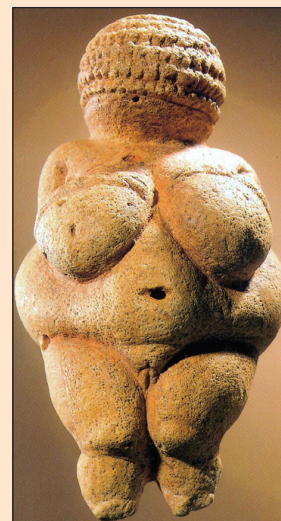
kar eman zioten eta bakarrik utzi zuten. Hala ere, gozogileak dena ondo lotu zuten: produktuaren errentagarritasuna bermatzeko, bere asmakizunarekin lehiatu zitezkeen patente guztiak esku-ratu zituen. Eta urte berean lehen Chupsak ekoizten hasi ziren. Aurreko “Chupa” 1961ean erantsi zioten izenari.

Produktu berriak 1967an egin zuen eztanda. Batetik, Bernatek dirutza ordaindu zion Salvador Dalí artistari gaur egun hain ezaguna den logoa diseina zezan. Logotipo hori-gorria aurkezteko, lehen publizitate kanpaina prestatu zuten “*És rodó y dura molt*” lelopean (biribila da eta luze irauten du). Bestetik, egurrezko makilatxoak plastikozko bihurtu zen. Urte berean karameluak nazioarteko jauzia egin zuen eta Kataluniatik kanpoko lehen fabrika zabaldu zuten Baionan: Société Bernat et Cie. Ondoren, New Yorkekoa ireki zuten, eta 1977an Japonian sartu ziren indartsu.

Egun, hamabi milioi Chupa Chups ekoizten dira egunean, hots, 17.000 tona gozoki eta makilatxo urtean. Beraz, lehen kanpaina haren leloa ezin aproposagoa zen: Bernatek ideia biribila izan zuen eta luze irauten ari da. 50 urte bete berritan osasun betean dago, behintzat. ■

ARRASTOAK

1908AN, duela 100 urte beraz, Willendorf (Austria) inguruko aztarnategi paleolitiko batean argazkian ageri den estatua txikia topatu zuen Josef Szombathy-k. Kareharrizko venus ezagunak hamaika zentimetro baino ez du neurtzen eta emakumezko bat irudikatzen du. Harrezkero, asko espekulatu da egileek adierazi nahi zutenaz: emankortasunaren jainkosa, ama-lurra, status altuko emakumea... Baina oraindik ez dakigu zer intentziorekin egin zuten. Datu teknikoak baino ez dauzka: 25.000 urte inguru ditu eta pieza egiteko erabili zuten kareharria ez dago inguru horietan; horrek areagotu egiten du vensusaren jatorriaren misterioa.

Willendorfeko venusa Austrian topatu zutenetik mende oso bat pasa da, baina adituek oraindik ez dakite emakumezko irudi honek zer adierazten duen.

Nekane Erauskin

«EAJ egiten duenarengatik baloratzen dugu, ez dioenarengatik»

Arama, 1962. Erizaina lanbidez. Alderdien Legearen ondorioz, ezker abertzalearen EHAK aukera iritsi zen Eusko Legebiltzarrera. Alderdi honen Ezker Abertzalea talde parlamentarioaren bozeramailea da: “Jendeak oro har, hasieran ez zuen ondo barneratu gure presentzia, ohiko politikariak ez garelako. Orain, iritziak iritzi, onartu gaituzte”. Lan harreman eskasena PPrekin daukatela esan digu, alderdi honek beraiekin hitz egiteari uko egin ziolako hasiera-hasieratik: “Dena dela, alderdi guztietako kide guztiekin errespetuzko harremana daukagu” azpimarratu digu.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

Ezker Abertzalea taldeak lehentasunezko gaie-tan parte hartzen du Eusko Legebiltzarrean: “Beste taldeak hobeto hornituta daude, baliabide gehiago daukate, gaiak aurreko legealdietan landu izan dituzte. Guretzat esfortzu handia da den-dena lantzea” diosku Nekane Erauskin. “Arlo soziala lantzen duten batzordetan ari gara: euskal esparruari buruzko ekimenak, lan istripuak, AHT, hezkuntza gaiak eta Euskal Curriculum landu ditugu, besteak beste. Euskararen lege berria guk geuk aurkeztu genuen. Ez dugu denetan nahi genuen guztia lortu, baina gaiak eztabaidatzea eta berauetan eragitea bai”.

Emakumearen eta Gazteriaren Batzordearen ardura zuen esku da.

Bai. Ane Auzmendi da lehendakaria. Emakumeen aurkako jazarpenari buruzko ponentzia aurrera atera da, nahiz hasieran talde guztiok ez ginen bat etorri berau lantzeko moduan. Honelako ponentziak gauzatzeko prozedurak oso luze jo ohi du Legebiltzarrean. Guk talde bakoitzak proposamen zehatza egitea nahi genuen. Hasiera besterik ez da izan, baina ekarpena oso garrantzizkoa da.

Eusko Legebiltzarrak Kontsultaren legea onartu du osoko bilkuran, zuen baiezkoto boto batekin. Zein da zure balorazioa?

Ibarretxe lehendakariak, besteak beste, historikotzat jo zuen osoko bilkura. Duela lau urteko osoko bilkurarekin gogoratu naiz. Estatutu Politiko Berria onartu zenekoa ere historikotzat jo zuten. Legebiltzar hau bilkura historikoen tokia bihurtu da, antza. Guretzat osoko bilkura arrunta eta ohikoa izan zen. Zabaldutik diren ikusmin

“Legebiltzarrean ari gara arazoa gainditzen lagundu nahi dugulako, markoa gainditzeko bidean lagundu dezakegulakoan”.

Herri honen arazoa konpontzeko marko juridiko-politikoa aldatu behar dela diozue. Markoa bermatzen duen Legebiltzarrean ari zarete halere. Kontraesanean nolabait ere.

Hogeita hamar urteren ondoren frogatu da markoak ez duela balio herri honen arazo politikoa konpontzeko. Legebiltzarrean ari gara arazoa gainditzen lagundu nahi dugulako, barnetik muga hori agerrarazi nahi dugu, markoa gainditzeko bidean lagundu egin dezakegulakoan. Lan parlamentarioan arazo hori agertu ohi da, adibidez, lan harremanetarako esparruan edo enpleguaren legearen kasuan. Beste taldeek dauden mugak aitortzen dituzte,

guztiek ez dute funtsik, guk ez dugu inolako esperantzarik.

“Ezker Abertzale taldeak erabateko ezezkoa eman nahi zion legeari, baina bere oinarri sozialak ulertuko ez zenez, babestu behar izan du boto batez”. Honelakoak entzun ditugu.

Ez, inola ere. Baietzko boto horrekin Kontsulta legeari trabarik ez jartzea erabaki dugu, Auzitegi Konstituzionalak jarriko diola agerian gera dadin. Guk ekimena mugatu gabe Konstituzioak egingo duela agertzea nahi dugu. PSOEk dioena eta EAJk onetsiko duena, Iñigo Urkulluk esan duenez.

Entzun ditugu ere, zuen erabakiak beste batzuek hartzen dituztela.

Legebiltzarrean hasi ginenetik entzun dugu hori, ohitu gara horrelakoak entzuten. Ez da egia. Gure erabakiak talde parlamentarioak hartzen ditu. Noski, gure ikuspegiak gizarte eragileekin kontrastatzen ditugu, edozein gai lantzerakoan hainbat jenderekin hitz egiten dugu. Erabaki hau gurea da.

marko honek ez digula uzten aurrera egiten. Gure lanarekin marko honek herri honi ez diola bere eskubideak garatzen uzten eta errespetatzen frogatu nahi dugu. Marko demokratiko batera joateko sentsibilitate guztiekin adostasun batera iritsi behar dugu.

Zuek ere posibilista zarete, dena den.

Nire ustez ez. Gure lana markoak ez duela balio agerian uztea da.

Lan horretan EAJk jasotzen ditu zuen kritika zorrotzenak. Ibarretxeren EAJ? Urkulluren EAJ? Ezberdintzerik ba ote?

Ez. EAJ bakarra dago. Urkulluk esan du Auzitegi Konstituzionalak Kontsultaren legea debekatzen badu EAJk indarrean dagoen legea beteko duela, Ibarretxek ere Urkulluren esana berretsi du. EAJk ehun urte daramala legea betetzen eta beteko duela, esan dute biek. Konstituzionalak Legearen debekatuko du baina Ibarretxek ez zuen horretaz ezertxo ere esan osoko bilkuran, eta badakite debekatuko duela. EAJ ez dago prest Konstituzioaren langa gorago eramateko, beraiek diote, ez guk bakarrik.

Ez dirudi Ibarretxek edota Joseba Egibarrek hori erabat diotenik.

Guk EAJk esaten duenarengatik baino egiten duenarengatik baloratzen dugu. Duela lau urte egin zuena gogoan dugu: Ibarretxe Madrilera joan zen eta Espainiako Gobernuak bidea itxi zion. Zer egin zuen EAJk edota Ibarretxek? Hauteskundeak deitu, jakinda Batasunak ez zuela aurkezterik izango. Ez zuen inongo ahaleginik egin beste alderdiekin akordioetara iristeko. Orain zer egin du? Madrilera joan da Zapaterorengana akordio baten bila. Zapaterok ezetza eman dio eta Legebiltzarrean bere proposamena bidean jarri du inongo harremanik izan gabe hirukoa ez den beste ezeinekin. Ez da serioa. Kontrakoa egin beharko luke: Legebiltzarreko alderdiak batu eta denon arteko akordioa bilatu; gatazkaren erroetara joanez, lurraldetasuna artikulatuz eta erabakitze eskubidea landuz.

Patxi Lopezek ere alderdi guztien arteko akordioa proposatu dio Ibarretxeri.

Bai, baina ezker abertzalea kanpoan utzita.

Jaurlaritza Kontsultaren legea onartze- ra iristeko prozesua manipulatu izanaz kritikatu duzue zorrotz.

Eta manipulatzeko segitzen duela diogu, gauden fasean zehaztasunak behar direlako. Oinarriak badira, gakoa badakigu non dagoen, adostasunerara iristeko baliabideak landu behar ditugu eragile politiko guztien artean, lurralde eta ideologia eskusiorik gabe. Jaurlaritzak eskusioaren bidetik joan nahi du eta horrela ezin da gatazka konpondu.

Eusko Legebiltzarrean ez daude eragile guztiak. Non eta nola egin orduan?

Legebiltzarrean ezin da izan, eskusioak ematen direlako. Nafarroako herri-tarrak ordezkatzeko dituen ordezkariak ere parte dira, hori da gure proposamena, besteek jar dezatela berea. Bakoitza joan dadila bi legebiltzarretara hori proposatzera eta jendeari galde-tzera. Aurrena baina, lurraldearen artikulazioaren ariketa landu behar da.

Loiolan landu omen zen eta porrot egin ere. Han ez ere ziren eragile guztiak.

Loiolako saioak huts egin zuen PSOEk Konstituzioa sabaia bezala jarri zuelako, EAJk bere alde egin zuen. Ibarre-

txek orain Loiolan gertatuaz zehazpenak eskatzen ditu. Ondo da, baina esan dezala garbi ideia independentistak ez zirela onartu. Zergatik? Nafarroaren artikulazioaz ere ezin zen hitz egin. Noski, nafarrek erabakiko dute, baina ezin da gaia landu? Zergatik ez? Konstituzioa traba eta muga delako. Loiolako elkarrizketan gatazka gainditzeko oinarriak jarri ziren, goazen hortik.

Aditu batzuen esanetan, ezker abertzaleak etorkizun-sen eskasa agertu zuen. Ezker abertzaleak lurralde artikulazioa posible izateko organoa sortze beharra adierazi zuen publikoki, betiere epe zentzuzkoan Hegoaldeko lau lurraldeetako jendeak horrela nahi badu. Hori baino demokratikoagorik ez dago. Orduan? Oinarriak hor daude, metodologia hori onartu duten aldeak landu ditzagun akordioa lortzeko. Ibarretxek ordea berea egin du Zapaterorengana bere kasa joanez. Ez da zuzena.

Jaurilaritzaren bide orria aurrera doa. Urriaren 25ean berriz ere beste egun mugarriz izanen da. Edo ez? Ez. Ibilbidea bukatu da.

Jaurilaritzako Miren Azkarate bozera-maileak "Ibilbidea pentsatuta dago, baina ez da aieratzeko unea" esan du. Esan dezatela. Guk "Konstituzioaren langa gainditzeko prest al zaudete?" galdetzen diegu. Jaurilaritzak ezetz esan du. Guk Ibarretxeri esan genion ez dela jolasean aritzeko gaia, gai serioa dela. Herri honek bake nahia ikaragarria dauka, ezin da aritu gatazka konpontzeko bueltak eta bueltak.

"Jaurilaritzak manipulatzeko segitzen duela diogu, gauden fasean zehaztasunak behar direlako"

Demagun Auzitegi Konstituzionalak argi berdea ematen diola Kontsulta legeari. Zure taldeak zer bozkatuko luke?

Gu ziur gaude ez dela hori gertatuko. Galdera horiek ez dutela gatazka konpontzeko badakigu, eragileen arteko akordio politikoak baizik.

Jaurilaritzak dioenez, akordioa politikoa lortzeko bidea lantzeko galderak dira. Gatazkaren oinarriak badakigu zein diren. Zergatik zabaldu dute orain metodologia hau? Berriz ere urte luze-tara eramango gaitu. PPK izan ezik, Loiolara eramango gintuen metodologia landu dute eragile politikoek. Metodologia horren bidean oinarri politikoak finkatu dira, orain akordioa falta da.

Falta da, agian, alde batean indar nahikoa ez dagoelako berau erdiesteko. Falta baino, interes elektoralak daude. Denak horri begira ari dira, gu ezik, guk ez dugu kanpainan parte hartzerik izango eta. Interes elektoralekin jolasten ari dira.

Politika jokoa da ordea. Posiblearen artea edo jokoa.

Hori uler liteke gatazka politikorik ez balego, baina herri honen bake nahia eta beharra izanda! Jendeari itxurazko konponbideak eskaintzea ez da bidea, ezin da jolastu. ■

www.argia.com/bideoak
helbidean, elkarrizketaren bideoa.

www.donostiakultura.com

UDA 2008

dFERIA
DONOSTIA-SAN SEBASTIAN
uztaila 8-12
www.dferia.com

uztaila 22-27
www.jazzaldia.com

uztaila 23-27
ANTOLÓGICAMENTE GODOY, Godoy
Antzoki Zaharra • 20:00 (Uztailak 25, 26: 20:00 + 22:30)

uztaila-abuztua 29-3
FIEL, Perenqué Teatro
Antzoki Zaharra • 20:00 (Abuztuak 1, 2: 20:00 + 23:00)

abuztua 5-10
SEIS CLASES DE BAILE EN SEIS SEMANAS, Pentación
Antzoki Zaharra • 20:00 (Abuztuak 9: 20:00 + 23:30)

abuztua 10-17
ADULTERIOS, María Barranco + Miriam Díaz-Aroca
Victoria Eugenia Antzokia • 20:00 (Abuztuak 14, 15, 16: 20:00 + 23:30)

abuztua 12-17
MENTIRAS, INCIENSO Y MIRRA, Pentación
Antzoki Zaharra • 20:00 (Abuztuak 14, 15, 16: 20:00 + 23:30)

abuztua 20-24
BAJARSE AL MORO, Iniciativas Teatrales
Antzoki Zaharra • 20:00 (Abuztuak 20, 21, 24: 20:00; abuztuak 22, 23: 19:30 + 22:30)

abuztua 27-31
AQUÍ UN AMIGO, Txalo Producciones
Antzoki Zaharra • 20:00 (Abuztuak 29, 30: 20:00 + 22:30)

iraila 2-3
OHEAN, Maskarada
Antzoki Zaharra • 20:00 • Euskaraz

iraila 4-7
EN LA CAMA, Maskarada
Antzoki Zaharra • 20:00 (Irailak 5, 6: 20:00 + 22:30)

iraila 5-7/12-14
UNA PAREJA DE MIEDO, Josema Yuste + Florentino Fernández
Victoria Eugenia Antzokia • 20:00 (Irailak 6, 13: 20:00 + 22:30)

iraila 8-14
MONTAÑA RUSA, Jandro Producciones
Antzoki Zaharra • 20:00 (Irailak 13: 19:30 + 22:30)

Energia eta osasuna, inbertsio lerro berriak

Sektore tradizionalak baztertu gabe, MCC euskal talde kooperatiboa energian eta osasunean negozioak sortzen ahaleginduko da. Berrikuntzan 2.300 milioi euro inbertituko ditu 2009-2012 bitartean eta horri esker, 2.500 lanpostu sortuko ditu Euskal Herrian.

DANIEL UDALAITZ

DUELA HILABETE GUTXI ARTE MCC talde kooperatiboak sektore berrietan, energian eta osasunean, negozioa sortzeko zuen asmoa apustu birtuala baino ez zen. Asteakari honek joan den azaroan intentzio horiek aurreratu zituen. Gaur, apustu hori bidea egiten hasi da proiektu zehatz eta errealean bidez, beste bide tradizional batzuk ahaztu gabe, noski. Eta are garrantzitsuagoa: negozio sektore berri horien aldeko apustua indartzeaz gain, aurten bertan beste bi enpresa proiektu sortuko dituztela iragarri dute, eta 2009an beste lau sor litezke.

Horrenbestez, energiaren esparruan, joan den apirilean Solum Technology izeneko proiektua abiarazi zuten, panel fotovoltaikoak egingo dituen fabrika eraikitzeke helburuarekin. Enpresa horrek, halaber, eguzki parkeen ingeniariatza, instalazio eta mantentze zerbitzuak eskainiko ditu. Konpainia berriaren %51 MCCk kontrolatuko du. Oraindik ez dute esan non izango duen egoitza. 13 milioi eurotik gorako inbertsioa beharko du eta lau urtetan 300 lanpostu sortuko ditu. Osasunaren alorrean ere dagoeneko hasi dira aurrerapausoak egiten. Urtarrilean Saludnova sortu zen, Arrasaten kokatutako kooperatiba mistoa. Saludnovaren jardura nagusia gaixotasun kronikoak dituzten pertsonen jarraipena egitea izango da eta 2012an 50 lagunek egingo dute lan bertan.

2012ra arte 2.300 milioi inbertituko dituzte berrikuntzan

Hemendik aurrera logotipoan Mon-dragon bezala agertuko den MCC,

Panel fotovoltaikoak egiteko Solum Technology proiektua jarri du abian MCCk; osasun arloan berri, Saludnova du ardatz, gaixotasun kronikoen jarraipena egiteko kooperatiba.

2009-2012 Plan Estrategiko berria lantzen ari da, eta urte honen amaieran prest egongo da. Jakinarazi dute-nez, plan horrek 2.300 milioi euroko inbertsioa aurreikusten du jardura berrietarako eta, horri esker, urte horietan 2.500 "kalitatezko" lanpostu sortuko dira Euskal Herrian.

Taldearen *Tu Lankide* argitalpenean agertu denaren arabera, planak bi ekin-

tza ildo aurreikusten ditu. Batetik, MCCko kooperatibek eta horiek biltzen dituzten atal industrialek 50 proiektu inguru sustatuko dituzte 2009 eta 2012 urteen artean. Horretarako 1.000 milioi euro inbertituko dituzte eta 1.250 lanpostu sortu. Bestetik, dibisioen arteko lankidetzak lau enpresa promozio berri sortuko ditu, 250 lanpostu eratuz, 300 milioi euroko inber-

MCC kopurutan

✓ 15.000 milioi eurotik gora fakturatu zituen 2007an (+%12).
 ✓ **Inbertsio osoak:** 2.809 milioi (+%126).
 ✓ **Guztizko aktiboa:** 32.840 milioi (+%19,2).
 ✓ **Baliabide propioak:** 5.078 milioi.
 ✓ **Guztizko etekinak:** 792 milioi (+%17).
 ✓ **Langileak:** 103.741 (+%24,1). Horri Irizar eta Ampoko langile kopurua kendu behar zaio MCC utzi baitute bi enpresok.

✓ **MCCren osaketa:** Industria alorra (Fagor buru da), finantza alorra (Euskadiko Kutxa buru da) eta banaketa (Eroski buru da).
 ✓ **Industria:** 7.439 milioi euroko fakturazioa eta 400 milioiko etekinak.
 ✓ **Euskadiko Kutxa:** ia 185 milioi euroko etekin garbiak.
 ✓ **Eroski:** 7.619 milioi euroko salmentak eta etekinak 223,2 milioikoak.
 ✓ **2008 urterako aurreikuspena:** egungo dezelerazio ekonomikoa kontuan izanik etekinak %15 egingo dute behera.

tsioari esker. Azkenik, hirugarren ekintza ildoak 16 proiektu berri garatzea aurreikusten du, Promozio Zentroaren bidez. 1.000 milioi inbertituko dira, eta beste 1.000 lanpostu sortu. Testuinguru honetan, gogoan izan behar da 12 zentro teknologiko dituen talde kooperatiboak, 2006an, 120 milioi eurotik gora (fakturazioaren %1,75) eskaini ziola I+G+B-ri.

Produktu berrietan hazi, bertako enplegua sortzeko

MCCren estrategia berria, Jose Mari Aldekoa presidentearen esanetan, produktu berriak sortu eta, zehazki, bertako enplegua igotzean datza. Aipatutako plangintza eta apustu berriak estrategia berri horren barruan kokatzen dira. Taldeak, gaur egun, 94.500 langile ditu, eta horietatik 43.315ek alor industrialean jarduten dute. Egungo egoeran enplegua mantentzeko, jarduera esparru berrietara zabaltzea ezinbestekoa da Mondragoneko arduradunen ustez. Helburu hori erdiesteko, bazkide berriak bilatzea bultzatzen dute, horri esker, produktu berriak garatu eta bi aldeek abantailak lor ditzaten.

Horregatik, Mondragonek erronka garrantzitsua ipini dio bere buruari: alor industrialeko salmenten %30 2007an existitzen ez ziren produktu eta zerbitzuetan egitea

2012an. Horrelako erronketan badu esperientzia, egungo salmenten %20 duela bost urte ez zeuden produktu eta negozioei baitagokie.

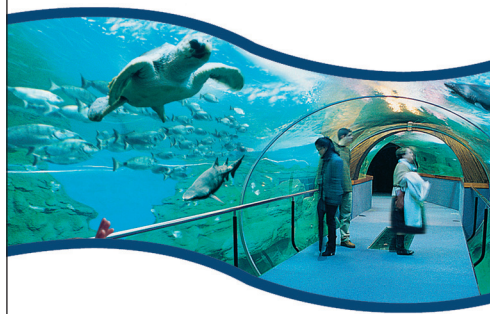
Beste industria parke bat Indian

MCCk, bestalde, ez du beste herrialdeetan ezartzea baztertu eta, etorkizunera begira, helburu estrategikoa izaten jarraitzen du. Zentzu horretan, arduradunek dagoeneko jakinarazi dute Bonbai (India) inguruan 160.000 metro koadroko poligono industrial sortuko dutela. Parke horretan, Danobat (makina erreminta), Fagor Industrial eta Kide (ganbera frigorifikoak) enpresek fabrikak irekitzeko asmoa dute. Jakina denez, kooperatibak dagoeneko beste industria parkea abian ipini du Txinan.

Irizarrek eta Ampok kooperatiba utzi dute

Taldeko bi kooperatibek, Irizarrek eta Ampok, taldea uzteko erabakia hartu izana ustekabekoa izan da. Ondorioz, Mondragon taldearen salmenta osoak %3,6 jaitsiko direla aurreikusten da, eta industria alorraren fakturazioaren %7. Enpresa horietako batzordeek hartutako erabakiak MCCko zuzendaritza mindu du. Dena den, ez dute afera puztu nahi izan eta "taldearen etorkizunean eta historian anekdota hutsa baino ez dela izango" aditzera eman dute. ■

AQUARIUM

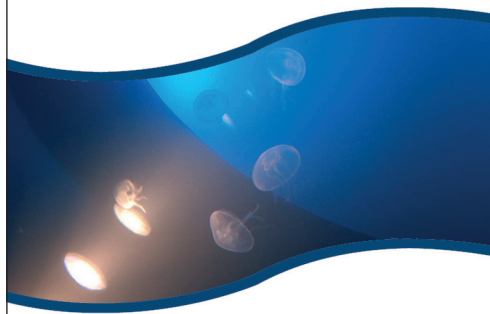
Karlos Blasco de Imaz Plaza, 1

20003 Donostia / San Sebastián (Gipuzkoa)

Tel: 943 44 00 99

e-posta: aquariumss@aquariumss.com

web orria: www.aquariumss.com

AQUARIUM
DONOSTIA-SAN SEBASTIAN

AHOZKOTASUNA

Jendaurreko jarduna elkarrekin eraikitzen

Gaur egungo gizartean, ezinbestekoa da komunikatzaile eraginkorra izatea. Jendaurrean komunikatzeko izua gainditu beharra daukagu. Euskarak erabileran ugaritu eta zorroztu beharra dauka bere izatea... Helburu horiek erdieste bidean, ahozko hizkuntzak aspaldi ez bezalako indarra hartu du geure diskurtsoetan.

JOSUNE ZABALA

Irudia: Alai Zubimendi

EZAGUN ETA ERREPIKATUAK dira ahoz-kotasunaren aldarriaren oihartzunak hizkuntza irakasle eta ikasleengan; komunikatzaileen artean ere bai, zalan-tzarik gabe. Deiadarrak izanagatik, ez dira egote hutsean dauden diskurtso

antzuak. Gaiari erantzuten ari gatzai-zkio Huhezi fakultatearen Mendeberri hezkuntza proiektuan (Mondragon Unibertsitatea), eta geure egitekoa ere bada hainbatentzat ezezagun diren asmo onen berri ematea.

Lehenik, konturatzea

Irakasletza Ikasketak egiten hasten direnei euskara irakasleok bi galdera egin ohi izan dizkiegu eskolara etor-tzearekin bat: "Zure ustez, beha-rrezkoa da ahozko hizkuntza ikas-

tea? Eta ahozko hizkuntza irakas-
tea?”. Irakasle-gaiek zalantza gutxi-
rekin erantzun ohi diote ustezko gal-
dera errazari: “Ez, hitz egitea
nahikoa da horretarako”.

Haren ondotik, gure galderak:
“Zenbat hitz egin izan duzu eskolan?
Zer egiteko, nori erantzuteko hitz
egin duzu? Nola sentitu izan zara
horrelakoetan? Ahozko azterketarik
egin al duzu sekula?” Eta erantzune-
tan, aurreko ukazioaren kontraesa-
nak: “Irakasleari erantzuteko hartu
izan dut hitza; ikasgaren batean aur-
kezpenen bat egin izan dut; ahozko
azterketarik ez dut sekula egin eta ez
nuke egiterik nahi; oso deseroso senti-
tu izan naiz jendaurrean hizketan”.

Egoera ikusita ondorioztatzen
duguna da eskolan ahozkotasunak,
oraindik orain, ez duela toki handirik,
egiaz deseroso egoten gara ahoz
jendaurrean komunikatu
behar dugunean

Hurrengo urratsa izaten da ahoz-
kotasunean murgiltzea. Jendaurrean
ahoz komunikatzen ikasteko tresnak
ikasleei eskura jartzea. Eta garrantzi-
tsuena, ahozko komunikazioaren lan-
ketak samurrak eta gozagarriak izan
daitezen lortzea. Malkarra gustuko
tokian jartzea. Horretarako zer?
Hausnarketa, trebakuntza, talde-giro
ona eta hizkuntzarekiko jarrera baiko-
rra lortzea dira lehenesten ditugun
eragikizunak.

Bigarrenik, bakar-lana

Ahozko hizkuntzaz dihardugunean,
badaukagu ulerkuntza murriztaile
bat: jendaurrean ahoz komunikatzen
trebatzea, oro bat, bakar-lana da.
Azalpen zientifiko bat ematea, ipuin
bat kontatzea, gertaera jakin baten
berri ematea, bertso bat osatzea...
hartzaile kopuru jakin baten aurrean
eraginkortasunez ideiak adierazi eta
eragitearekin lotzen dugu jardun
mota hau.

Oro har, ikasleek gisa horretako
lanketa sistematikoak aurrez egin
izan ez badituzte ere, aurkezpenak

egiten jarri izan dira, beraz, lehenik,
ezagun dituzten egoeratan presta-
tzen ditugu. Aldaketa handiena ego-
eraren formaltasuna izan ohi da.
Ikasleak unibertsitatean izaki, dis-
kurtso formalak eraikitzen ikastea
zilegi da, etorkizunean ere gisa
horretako testuinguruetan ekoiztea

Eskolan ahozkotasunak, oraindik orain, ez du toki handirik, egiaz deseroso egoten gara ahoz jendaurrean komunikatu behar dugunean

egokituko baitzaie: gurasoei azalpe-
nak ematea, lanen aurkezpenak egi-
tea... Jardun honetan, egokitasunak
hainbateko garrantzia hartzen du
zuzentasunak, jakina.

Bakar-lan horretan trebatzeko
tresna nagusia da Genevako esko-
lak proposatzen duen Sekuentzia
Didaktikoa: azken helburu komuni-
katibo bat lortzeko eraikia den jar-
duera antolatu eta jarraitua. Ikasle
gehienentzat ezezaguna, eta denbo-
rak aurrera egin ahala ikasgela bezain
eguneroko bihurtzen dena.

Etsaitzat jotzen dugun bideo-kamerarekin ikasten dugu ikaskideak grabatzen, eta hark gordeak ikus- entzunez ohartzen gara nola eraikitzen ditugun geure ahozko berbaldiak

Etsaitzat jotzen dugun bideo-
kamerarekin ikasten dugu ikaskideak
grabatzen, eta hark gordeak ikus-
entzunez ohartzen gara nola eraiki-
tzen ditugun geure ahozko berbaldi-
ak gorputz eta arima. Bakar-lana
talde-lan bihurtzen hasten da, eta
abiapuntu malkartsuak zelaitzeari
ekiten dio, nahiz askorentzat peniten-
tzia denik ezin uka dezakegun.

Hirugarrenik, elkarlana

Baina, elkarrekintzan komunikatzen
gara... bakarkako ahozko berbaldiak
komunikazioaren izkina txiki besterik
ez dira, eta, unibertsitatea ezagutza
eraikitze gune izaki, ezin konforma-
gintezke komunikazio gaitasuna hiz-
kuntza eskoletan bakarrik garatzeare-
kin. Izan ere, elkar-trukean antolatzen
ditugu munduarekiko eginak dauzka-
gun errepresentazioak, pentsamol-
deak, sentimenduak eta usteak...
beraz, eduki bidez eta elkarrekintzan
ikasten dugu hizkuntza ere.

“Nik betidanik ikasi dut gelan isilik
egon behar dugula irakasleak azalpe-
na eman bitartean, eta badakit orain
guztiz kontrakoa dela. Gu gara hitz
egin behar dugunak”. Aurten, 2. mai-
lako ikasle bati hartutako hausnarketa
idatziaren aipua zen. Hizkuntza elkar-
lanean ulertu eta garatzen delako
kontzientziaren aztarna adierazle bat.

Ahozko komunikazioa eta jakin-
tza espezifikoak dialektikan eraiki-
tzen ere ikasi egiten da, eta horixe da
hezkuntzaren erronka nagusietako
bat. Baina zein estrategia erabili
behar ditu irakasleak ikasleen ahoz-
ko jarduna susta dezan? Zein tresna
didaktiko ditu irakasleak ikasleen
diskurtsoaren bideratzaile eta zuzen-
tzaile lanetarako?

Elkarrekintzan parte hartzen
duten pertsonen ezaugarri psikoso-
zial eta hizkuntzazkoek eragiten dute
komunikazioaren eraikuntzan. John
J. Gumperz adituak (1982) elkarre-
kintzaren ikuspegitik zorrotzu zuen
kompetentzia komunikatiboaren azal-
pena: “Elkarriketa-kooperazioa
sortu eta iraunarazteko hitzune-
k eduki behar duten konbentzio lin-
guistiko eta komunikatiboen eza-
gutzatza” da. Komunikazio gaitasuna era-
gile askok baldintzatzen dute:
pertsonen jarrerak, komunikazioa
hasteko moduak, partaideen jato-
rriak, pentsamoldeak, hitzune-
k euren arteko harremanaren gainean egin
duten interpretazioak... Hizkuntza-
laritza eta pedagogiaren alorrean
jakintza ahaztezinak dira horiek.

Hizkuntza-elkarrekintzaren iker-
ketari berariaz dagokio, beraz, ekin-
tza komunikatiboetan pertsonarteko
harremanak aztertzea; arrakasta
lortu edo porrot egin. Ahozkotasu-
naren lanketan, horretan ari gara
burugor. ■

Bero-beroan

ONINTZA IRURETA

Euskarabidea nolabait dabil

ORAINDIK ez da urtebete Euskararen Nafar Institutua –gero Euskarabidea izena hartuko zuen– sortu zela. Udako oporretako barealdia baino lehen, olatu zurrunbiloa sortua da ordea. Xabier Azanza zuzendari eta kudeatzaileak Mikel Aranburu Aholkularitza eta Ikerketa zuzendaria kale-ratu du berriki, Azanzak adierazi duenez arlo profesionalean bat egin ez dutelako. Alegia, erakundea kudeatzeko desadostasunak izan dituztela.

Bestalde, ekonomia krisiak Nafarroako Gobernuari ere eragin dio eta Nafarroako Gobernuako presidente Miguel Sanzek aurrekontuetan murrizketak iragarri ditu. Euskarabideari, beste hainbat atali bezala, eragingo dio. Orain arte lotuta zeuden

gaiek ez dute murrizketa jasango baina zehazteke daudenek bai, hala nola, hedabideek jaso beharko lituzketen diru-laguntzek eta ikerketa soziolinguistikoak.

Dekretua enpresa eta saltokiek euskaraz egin dezaten

EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOKO Industria Sailak eta Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak herritar kontsumitzaileen hizkuntza eskubi-deak bermatu ahal izateko dekretua aurkeztu dute. Lehen aldia da horrelako neurria hartzen dela. Saltokietan eta enpresetan izango du eragina dekretuak; alabaina, ez dituzte neurriak guztiek bete beharko, hainbat ezaugarri dituztenek baizik. Esate baterako, komunikazio-sareak ustia-

tzen dituzten komunikazio-operadoreek, zerbitzu unibertsala ematen dutenek, eta jendearentzako telefono-zerbitzuak ematen dituztenek; bidaiarien trenbideko edo errepideko garraio publiko erregularreko zerbitzuak ematen dituzten enpresek; energia elektriko zerbitzua ematen duten banaketa-enpresek; gas naturala merkaturatzen duten enpresek. Enpresa eta saltoki txikientzako ez du balio dekretuak eta berau bete behar dutenek, urtebetetik lau urtera arteko tartea izango dute. HPSk diru-laguntzak emango dizkie saltoki eta enpresei. Dekretua betetzen dutenek Hizkuntz Konpromisoaren Zigilua jasoko dute.

Txerra Rodriguezek Garaigoikoa blogean ondoko iritzia eman du dekretuaz: “Dekretua betetzea ez da batera erraza izango. Hasteko, jar-tzen dituen baldintzak zailak dira betetzen, ezta milioi askotako dirulaguntzak emanda ere. Bigarrenik, nola betearaziko du dekretua Jaurilaritzak, bere menpeko organoetan honen moduko dekreturik betearazteko kapaza ez bada? Eta, hirugarrenik, dekretuak ez du zehapenik aurreikusten. Eta, sentitzen dut, baina Katalunian eurek duten egoerarekin horrelako dekretua betearazteko isunak jarri badira, Euskal Herrian mila-ka polizia linguistiko beharko lirateke hau guztia betetzeko.

Soziolinguistikoki aztertuta, aurrerapausoa denik ezin uka. Baina zalantza handiak ditut dekretua betetzen inoiz hasiko den ere. Beraz, ikuskizun nago, eszeptiko samarra. Hasiera batean, pausoak izango dira (baina paisaiari dagokionez) eta gero geroakoak”.

Behe-Bidasoarako tokiko prentsa aldarri

IRUN. Hondarribia eta Hendaiako hainbat eragilek Behe-Bidasoako euskarazko tokiko prentsaren aldeko manifestua aurkeztu dute Hondarribian. Pausumedia elkarteak, Irun Iruten euskara elkarteak, Hondarribiko euskalgintzako zenbait kidek eta EKTk komunikazio proiektu berria sortzeko etzabaida 2006an jarri zuten abian.

TALAIAN

Erbeste ekonomikoa Iparraldean

Iparraldeko biztanleria, gazteak batez ere, erbeste ekonomikoa nozitza behartua dago. Horietatik askok beren lurra utzi behar izaten dute, bai ikasteko, bai lan egiteko. Frantziar Estatuko beste zonalde batzuetara joaten dira. Gero ez dira itzultzen, edo hala egiten badute ere, urte asko ondoren izaten da. Hegoaldea gehienentzat ez da helmuga erakargarria izaten. Hala diote Hemen-ek eta Gaindegiak iragan astean Baionan aurkeztutako datuek. Gauza jakina da Iparraldeko sare ekonomikoa batez ere turismoan eta merkataritzan oinarritzen dela eta horren ondorioz Iparraldeko langabezi tasa Euskal Herriko altuena da. 2005eko datuen arabera, EAEko langabezi tasa %7,3 zen, Nafarroan %5,6koa eta Pirinio Atlantikoetan, Iparraldeko biztanleria kokatzen den lekuan, %9,2koa. Betiko legez, emakumezkoak eta gazteak dira langabezia gehien nozitzen dutenak, Iparraldean %23,2 izatera iristen baita.

Ez da harritzekoa Iparraldeko gazteek Hegoaldean lan eta ikasketa arloko aukera erakargarrik ez topatzea, nahiz eta izan badiren ikasteko eta lan egiteko aukerak, Iparraldean bizitzen jarraitzea ahalbidetuko lieketenak. Euskal Herriko bi aldeetako administrazioek egoera hori aztertu eta irtenbideak bilatzeko ez dute apenas ahaleginik egin. Administrazio bakoitza bere lurraldeaz arduratzen da, eta Euskal Herriaren osotasunaz ahazten da. Beharrezkoa izango da administrazio guztiek, alderdi politikoek, eragile ekonomiko, sozial eta sindikalek ahalegina areagotzea; Hegoaldearen eta Iparraldearen artean komunikazio eta kooperazio handiagoa sustatzeko, Euskal Herri bateratuagoa eta integratuagoa lortzeko. Besteren artean Iparraldeko geure gazteriaren erbeste ekonomikoa saihesteko.

Juan Mari Arregi

XABIER LETONA

MALTZAGATIK

564 taupada haiek ia zortziehun dira

FIDEL CASTROK FARCEko gerrilariak beren eskuetan dituzten bahitu guztiak aska ditzatela eskatu die. Ez omen die esan armak entrega ditzaten, baina argi erakutsi du bahituak oihaneko baldintza latzetan izatearen aurkako jarrera, krudela dela eta lehenago ere hala adierazi izan duela. Ez duela hori esaten talde gerrilariak jaramon egingo diolakoan, baizik pentsatzen duena adierazteko duen betebeharra gauzatzeko.

Ez ei da ohikoa buruzagi zaharra FARCi hala zuzentzea, besteak beste harreman politikoa batez ere Kolonbiako ELNko talde gerrilari kastrista-rekin izan duelako.

Hugo Chavez bezala, Kolonbiako talde gerrilari zaharrenak nekez egingo dio jaramonik Fidel Castrori, ez bide da hor berrikuntzarik izango. Castroren berbetan, eskaera zehatza bera bezain adierazgarria da adierazpenok egin beharraz buruzagi komunista zaharrak dioena.

Sei urte pasa zituen Ingrid Betancourtek gerrilarien esku eta bada berak baino denbora gehiagorik daramanik eta, seguruena, baldintza gogorragoetan ere bai. Poztekoa da bera eta beste bahituak maite dituztenen artean libre izatea. Ez da horren poztekoa askapen operazioetik barreiatzen den ia mezu bakarria: negoziazioak ez du balioa, edo askatzen dituzte edo askatzen ditugu. Eta horrek ezin du beti balio, sarri diruan edo bestelako negoziatioetan oinarritutako akordioak, bahituen askatasuna ekarri duen operazio arrakastatsua bezain zilegi baitira.

EUSKAL HERRIAN ere indarrean oinarritutako xantaiari buruzko eztabaida berpiztu da Garzon epaileak agindutako zenbait operazioekin. Enpresari zenbaitzuk espetxea ere

Joxe Mari Sagardui 'Gatza' presoak 28 urte bete berri ditu Espainiako espetxeetan.

jasan behar izan dute ustez ETArizerga iraultzailea ordaindu izanagatik. Eta ordaintzen ez dutenen balentria goraipatu da, ordaindu izan duten ezagun eta ordaintzen duten anonimoen koldarkeria azpimarratuz zeharka. Alor politikoarekin baino humanoarekin du zerikusirik nork bere bizitzaren mixeriak kudeatzeako duen eskubideak, nork bere burua defendatzeko duen betebeharrak.

SEI URTE oihanean bahitua izatearen mingotsaz ez da zalantzarik. 28 urte espetxean iragatearekin ere ez luke egon behar. Joxe Mari Sagardui *Gatza* zornotzarrak horietatik bete berri ditu Espainiako espetxeetan. 1980an atxilotu zuten eta bi urte barru aterako da 30 urteko espetxealdia oso-osorik bete ondoren. Europa osoan espetxean denbora luzeena edo luzeenetarikoa daraman preso da zalantzarik gabe. 564 taupada haiek ia zortziehun bihurtu dira gaur egun, eta horietako asko 20 urtetik gora preso, Parot doktrinari esker 30 urte betetze bidean.

Batzuen ustez dagokien zigorra ordaintzen, maite dituztenentzat askatasun haize, baina hori nork ulertarazi etxean zain bakarrik denari? Abestia sortu zen garaian baina zentzu handiagoa du gaur egun, zoritxarrez.

Aspaldi da Espainiako agintariak euskal presoan eremuan zigorra zigorraren gainean jartzea erabaki zutela, pertsonen eskubideen urraketarekin helburu politikoak lortzeko. Arbitraritatearen mundu kalkulatu da espetxearena eta ondorioak ere gogorak dira preso eta haien senideentzat. Aspaldidanik, sakabaketak urte luzez sufrimendua eta gorrotoa barreiatu du senideen artean; Parot doktrinak tragedia ekarri du preso askoren baitara; eta zuzenbideko estatu normal batean kalean izango lirakeke gaixotasun larriak dituzten preso ugari. Konpondu gabeko arazo politikoa eta tragedia humanoaren hiru printza larri besterik ez dira. Ez da samurra izango Espainiako agintariak kasurik egitea, baina esateko betebeharra dago.

MARISOL RAMIREZ / ARGAZKI PRESS

Antropologo bazara Osaba Samen gerrak behar zaitu

AEBetako militarrek antropologo eta soziologoak txertatu dituzte beren soldaduen artean, gerran eraginkortasun handiagoa lortzeko. XX. mendean gerrillarien kontra Indonesian, Kenyan, Aljerian, Ipar Irlandan, Palestinan eta bestetan militarrek ikasia, Irak eta Afganistanen usatzeko.

“AGUR T’ERDI, KORONEL JAUNA. Nire lanarekin zerikusia duen gertakizun bat argitzeko laguntza eskean natorkizu. Gurekin Antropologo Kezkatuena Sarean ari den AEBetako inteligentziako ofiziale ohi batek ikusi berri ditu Laurie Adler eta Jessica Lawrence militarrek gure bilkura batean idatziz hartzen kontra-intsurgentzia parte hartzeari uko eginez agiria sinatu duten antropologoak datuak”. Hitzokin hasi du gutuna Hugh Gusterson antropologo eta irakasleak Steve Fondacaro lotinant koronelari igorri diona.

Hugh Gusterson Antropologo Kezkatuena Sareko liderretakoa da. Steve Fondacaro lotinant-koronela, berriaz, *Human Terrain System* delakoaren zuzendaria. Biak daude gerran. Militarrek azkenaldian antropologian eta soziologian ikasketak egindako lizentziatu gazteak kontratatzen ditu Irak edo Afganistanen guduka ari diren unitate militarretan txertatzeko. Irakaslea berriaz, beste mila antropologo baino gehiagorekin batera “Ez gure izenean” diotenetakoa da.

Human Terrain System delakoa 2006an jarri zuten martxan militar iparramerikarrek “operazio militarretarako garrantzizkoa den kultur ezagutza” bereganatzeko. Aurtengo ekainaren 12tik aurrera 12 *Human Terrain Team* (HTT) edo ekipo ari dira lanean Irak eta Afganistanen. Iraila amaitzerako

dozena bat gehiago bidaliko dituzte. Talde bakoitza hiru zibilek eta hiru militarrek osatzen dute. Kansas estatuko Leavenworth Fort-eko kasernan entrenatu ondoren, sei-bederatzi hila-betetarako joan dira Irakera bezala Afganistanera.

Bill Statmets idazleak kontatu du antropologoak eta militarren arteko liskarra *In These Times* aldizkarian publikatutako *Anthropologist at war* artikuluan. Kontra-intsurgentzia kontuak beti interesatzen dira Euskal Herrian, Frantzia eta Espainiak hemengo gatazka armatuaren kontra, eta era zabalagoan nazionalismoaren kontra, taktika horiek erabiltzen dituztelako, sarritan munduko beste adituei (ingelesei, alemanei, israeldarrei...) ikasita. Bestalde, orain Mendebaldeak munduko lurralde urrunetan pizturik dauzkanez gerrak, guduen osagai kulturazko eta sozialek garrantzia berezia daukate edonon.

Human Terrain System delakoak bere gunea dauka Interneten, informazio asko eskainiz. Hala, HTT ekipoen lana omen da “tropei hobeto ulertaraztea zein EZ den beren etsaia” eta laguntza handia eskaintzen omen diote AEBetako armadari “bertako herriarregan eraginez tresna ez-hilgarriekin”. Militarrek babesten dute lan-ildo hau: “Kultura ulertu behar dugu irabazi ahal izateko”, deklaratu zuen Kongresuan Schweizer koronelak berrikitan.

Aipatu webgunean memorial delakoa ere badaukate, eta hartatik jakin dezakegu dagoeneko HTTetako bi kide badirela hilak guduan. Bata Michael Bhatia soziologoa, Oxforden doktorego tesia egiten ari zena, titulu honekin: “*The Mujahideen: A study of combatant motives in Afghanistan 1978-2005*”. Bigarrena Nicole Sauveges, zientzia politikoetan lizentziatua, karrerako lana honela izendatu zuena: “*Markets & Mullabs: Global networks, transnational ideas and the deep play of political culture*”.

Gerlari doktoreak

Gizarte zientzietako lizentziatuok armadarekin elkarlanera enpresa pribatutik iristen dira. Munduko segurtasun korporazio handienetakoa den BAE Systems-ek azken bi urteotan gisa honetako 30 profesional alokatu dizkie militarrei. Gerra modernoak azpikontrata bidez egiten baitira, beste edozein zerbitzu publiko bezala.

Profesionalon bila unibertsitateetara jo dute eta Antropologo Kezkatuena Sareak salatu du HTTetarako jendeak biltzeko BAE bezalako enpresak egiten ari diren kanpaina. Hona datu esanguratsua: sistema honetako zerbitzuetan bakarrik BAEk 160 milioi dolarreko salmentak fakturatu dizkio armadari.

Human Terrain System honek baditu gailurrean bi pertsonaia nabarmen.

AEBetako armadak Interneten ipinita daukan argazki honek erakusten ditu Irakerak joan behar duten militar gazteak David J. Kilcullen (eskuinetik lehenbizikoa) antropologo australiarrarekin prestaketa lanean. Kontra-intsurgentzia klasikoak den Indonesiako esperientziak burutu zuen Kilcullenek doktorego tesia, eta Australiako militarrei Ekialdeko Timorren laguntzen ibili da. Kilcullen, Montgomery McFate eta beste aditu batzuen gomendioei jarraiki, Irakeko gudu operazio beronenetan ari diren unitate militarretan gizarte zientziak ikasitako lizentziatu gazteak integratu dituzte.

Bata da Montgomery McFate anderea, gizarte zientzien aholkulari nagusia. McFate Yale-ko unibertsitatean 1995ean egin zen doktore, honako tesia irakurrita: *"Pax Britannica: British Counterinsurgency in Northern Ireland"*. Estatuaren morroiek kontra-intsurgentzia ikasi dezaten beti izan da eskola ona Ipar Irlandakoa.

Segurtasunaren adar berri honen bigarren pertsonaia gakoa David J. Kilcullen australiarra da. Honek 2000n irakurri zuen bere tesia Hego Gales-ko unibertsitatean eta Australiako akademia militarrean batera aurkeztu zuena: *"The Political Consequences of Military Operations in Indonesia 1945-99: A Fieldwork Analysis of the Political Power-Diffusion Effects of Guerrilla Conflict"*. Horra kontra-intsurgentziako adituen iturri

klasikoak: Ipar Irlanda, Aljeria, Indonesia, Kenya... Agidenean, Kilcullen kontra-intsurgentziako operazioetan Australiako armadari laguntzen aritu zitzaion Ekialdeko Timorren.

McFatek aldizkari militar batean honakoa idatzi zuen 2005ean: "Ezjakintasuna hilgarri suerta daiteke. Kultur ezagutza eta gerra elkarri oso estu daude lotuta. AEBetako armadak bere egin behar du etnografoak munduaz daukan ikuskera".

Adituon eraginari esker, orain Afganistanen eta Iraken tiroka dabilzan soldaduek aholku oso zehatzak jasotzen dituzte, bertako jendearen jokabideak hobeto ulertzeko eta haietara errazago inguratzeko. Edo alderantziz ere bai, batzuetan ez hainbeste hurbiltzeko. David J. Kilcullenek

e-postaz hau idatzi zien ofizialei frontetik: "Normaltasuna ez da gauza bera Kandaharren edo Kansasen. (...) Ez utzi soldaduei lasai ibiltzen bertako umeekin. Zuen tropak herrimez daude; guardia jaisteko gogoia dute hurrekin daudenean. Baina umeak azkarrik dira, enpatiarik ez dute eta prest daude egiteko beraiek baino zaharragoak ausartuko ez liratekeen basakeriak".

Iraken AEBetako armada osoaren buru den David Petraeus jenerala, Princeton-go unibertsitatetik Filosofian doktore dena, honela mintzatu da: "Pentsatzen duen gizonaren jokoa da gerra". Eta aurrerago: "Gerra mugatua da kontra-intsurgentzia, pentsatzen duten gizonen gerra". Horretarako behar dituzte antropologo eta soziologoak.

Robert H. Scales jeneralak honela definitu du bilatzen duten jendearen perfila: "Behar ditugu 'scout' globalak, ondo ikasiak, hizkuntzetarako gaitasunarekin eta urrutiko parajee-tan eroso sentituko direnak". Eta Montgomery McFatek: "AEBetako nazio segurtasun egiturak antropologiaren argia behar du; diziplina akademiko hori tribuen aurka gerra egiten laguntzeko asmatu baitzen".

David Price antropologo eta irakasleak oso bestela iritzi dio: "Militarrek uste dute kulturak konpondu behar duela milaka tona munizioak hautsi dutena. Baina antropologia usatu beharko genuke inbasio burugabeak saihesteko". ■

www.argia.com/nethurbil.php
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

**Konfiantza
delako
garrantzitsuena**

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani kalea - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

G A R A N T I A

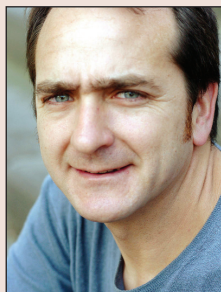
Kike Diez de Ultzurrun Sagalá

Hogeita hamar urte

Nik ez nuen ezagutu. Irrati bidez entzun nuen lehendabiziko aldiz haren izena, noiz eta haren heriotzaren berri eman zutenean. Hura baino bederatzi urte gazteagoa nintzen. 23 urtetan hil zen, 23 urtetan erail zuten, Iruñeko Orreaga etorbidean, Bigarren Zabalgunean, zezen plazatik ez urrun. Balek jende gehiago zauritu zuten; gomazko pilotakadek eta poliziaren makilakadek, zer erranik ez. Prest eta prestatuak zeuden, zezen plazan sartu eta festa leherrarazteko; zezenak sartzen diren pasabide meharretik barneratu ziren, munta txikiko ika-mika politiko bat aitzakiatzat hartuta. Peña txikien atzetik sartu eta jendea (zaharrrak, gazteak eta haurrak) ezker-eskuin ederki zafratu eta gupida gabe tirokatu zuten; baina haiek ere ordaina jaso zuten.

Berehala zabaldu zen bazter guztietara poliziaren oldarraldiaren berri, baita Alde Zaharreko San Anton karrikara ere. Balkoira aterata, kalean kanpotar aunitz, beldurra aurpegian, azkar-azkar zihoazen auto bila, hiritik alde egiteko. Anaia zaharren adiskide aragoitarrak haserre bizian zeuden eta juramentuka abiatu ziren poliziaren aurka. Gaua zen, polizia bera San Antonera iritsi zenerako; halako batean, karrika guztia ke itogarritz bete, gure etxeko ataria ireki genuen eta dozena eta erdi lagun sartu ziren barnera; baziren iruindarrak, Estellerrikoak, Erriberakoak, gipuzkoarrak, madrildarrak... Izua zekarten begietan, eta kolera gorria ere bai. Erriberako bi senar-emazte adinez aurrera zihoazen, eta bi gizonak jota zeuden poliziaren jokamolde “basati” hura ikusita; ez sinesteko modukoa, erraten zuten behin eta berriz. Gauak luze jo zuen, eta beheko tabernatik txistu baten hotsa iristen zen noizbehinka, poliziak pilotak botatzeari uzten zion bakoitzean.

Egun hartan, gau hartan, Iruñean egon zenak badu zer kontak; jende guztia aski ongi oroitzen da non zebilen edo

MIKEL SAIZ

zer egin zuen. 1978ko uztailaren 8ak zauri sakona eragin zuen Iruñeko jendearengan, urteen joan-etorriak oroitzapenak lausotu baditu ere. Hura hiri osoari egindako eraso izan zen, hiri honek gehien maite zuen gauzetako bati; Sanferminei, alegia. Halaxe ikusten dut nik, behintzat. “Begira, gauza gara mundu zabalean ezagunak diren festa hauek hankaz goratzeko; gauza gara zuen festa gogoia zapuzteko; gauza gara iruinxeme bat hiltzeko... eta ez digute deus eginen, onik aterako gara, inortxok ere ez digu ezer ere ordainaraziko”. Hura hiri baten bizinahia errotik itotzeko eta Sanferminak soka motzean lotzeko lehenbiziko saiakera izan zen; ondoko urteetan Sanferminek beren bidea egin zuten, zabal eta lokarririk gabe. 80ko hamarkadaren erditik aitzinera, ordea, gauzak aldatzen hasi ziren; ez bat-batean, koskaz koska

baizik. Hau da, ez zuten berriro polizia zezen plaza hustera igorri eta bide “demokratikoagoak” erabili zituzten: urte batean, ikurrina kendu zuten Udal-txetik; hurrengo batean, udal dantzarietako prozesioan joatea debekatu zieten; hurrengoan, barraka politikoak edo txosnak galarazi zituzten, baita halako eta holako kontzertuak ere; kalean egiten diren hamaketakoak ere debekatzen saiatu ziren...

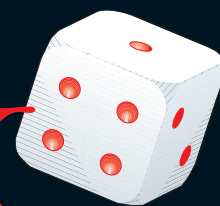
Hau da, “Sanferminak bai, baina guk nahi ditugun bezala”, horixe diote udal agintariak. Eta hein handi batean erdietsi dute: haien gustuko ekitaldiak sustatu dituzte (jendea ikusle huts bihurtu nahi dute, ez dadila parte-hartzaile izan) eta halako hats itogarria erantsi diote festari. Baina zorionez, oraindik badira haiek inola ere kontrolatzen ez dituzten festa giroak, aginte taldearen atzaparretatik ihes egiten duten ekimenak. Aurten bat, bereziki; hots, German Rodriguezen omenezko ekitaldia, non eta poliziak duela hogeita hamar urte sanferminzale gazte baten bizi taupada zulatatu zuen toki berean. ■

‘Sanferminak bai, baina guk nahi ditugun bezala’, horixe diote udal agintariak (...).

Zorionez, oraindik badira haiek inola ere kontrolatzen ez dituzten festa giroak, aginte taldearen atzaparretatik ihes egiten duten ekimenak

ASTE HONETAKO

zozketa

Urruti Sport

Bi lekuko parapentean
hegaldia, bi lagunentzat

J.M. Soroa, 20
Donostia GIPUZKOA

www.urruti.com

1

Mirandaolako Burdinola

3 harpidedunentzat
bina sarrera

Mirandaola parkea
Telleriarte auzoa, z/g
Legazpi, GIPUZKOA

www.jenbur.com

2

Olaberriako kartinga

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Gainera auzoa, z/g
Olaberria, GIPUZKOA

www.vilarinomotor.com

3

Hotsak dantzan

4 CD opari

Soraluze GIPUZKOA

www.hotsak.com

4

Kirolaz badakit

2 mahai jolas opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

ESNE BELTZA

- Marian Aranburu Lertxundi (Donostia)
- Arratia Kubulu AEK euskaltegia (Igorre)
- Gipuzkoako Probintzia Auzitegia (Donostia)
- Jokin Ginea Kortajarena (Galdakao)
- Lur Olea Garramiola (Ondarroa)

ISTILU BANAKETAK

- Orlegi taberna (Ordizia)
- Oihana Goiriena Foruria (Gernika - Lumo)
- Alex Mungia Idarreta (Donostia)
- Eihar Egaña Garcia (Donostia)

ATXASPI HOTELA

- Usurbilgo Txistulari Taldea (Usurbil)

TARPOON URPEKARITZA

- Fagor Etxetresna Elektrikoak Harrera (Arrasate)

ZIZTADAK

- Iker Elozegi (Hazparne)
- Kepa Ezeiza Larrañaga (Legorreta)

PARTE HARTZEKO

Udako ordutegia dela eta, ekainaren 2tik irailaren 1a arte

“Harpidedunen arretarako” telefono zenbakiaren ordutegia honakoa duzue:

GOIZEKO 9:00etatik **ARRATSALDEKO** 15:00ak arte.

Tel: 943 36 72 85 • gunea@argia.com • www.argia.com/gunea

EL BOMBARDEO GERNIKA BONBARDAKETA

DVD 1 "Gernika, bonbardaketa"

DVD 2 "Gernikako Picasso"

CD 3 "1937-2007. Gernika.
Multimedia berezia"

29,95€

ARGIAren
harpidedunek
%15eko deskontua

ESKAERAK
943 36 72 85